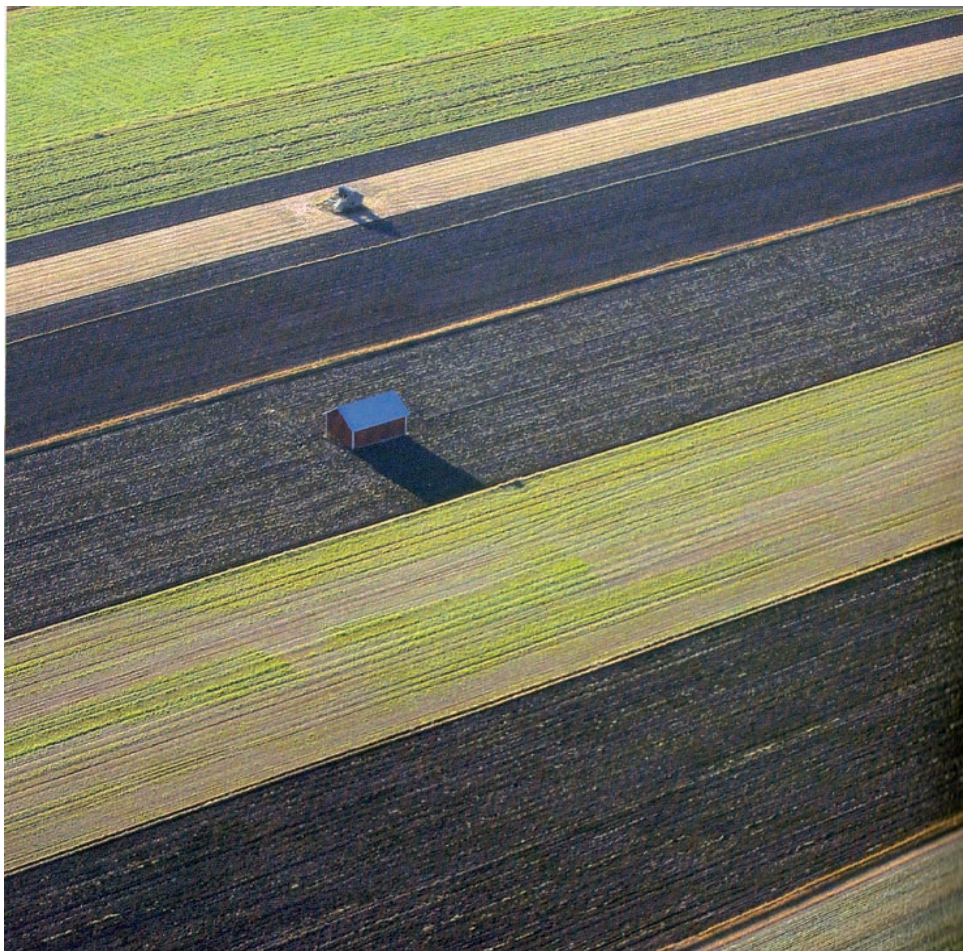

TERVETULOA SEINÄJOELLE - Kaupungin pohjoisreunan ideasuunnitelma ja peltolaakson kehittämissuunnitelma

DIPLOMITYÖ - AALTO-YLIOPISTO TKK - ARKKITEHTIOSASTO - MAISEMA-ARKKITEHTUURI - 18.5.2010
 TEKIJÄ: ANNUKKA KUOPPALA VALVOJA: PROF. JYRKI SINKKILÄ

DIPLOMITYÖN TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Annukka Kuoppala
Pääaine:	Maisemarakentaminen
Sivuaine:	Maisemasuunnittelu
Työn nimi:	TERVETULOA SEINÄJOELLE - Kaupungin pohjoisreunan ideasuunnitelma ja peltolaakson kehittämissuunnitelma
Professuuri:	MA 94 Maisema-arkkitehtuuri
Työn valvoja:	Professori Jyrki Sinkkilä

Työn aiheena ovat Seinäjoen kaupungin pohjoisreunan alueet sekä kaupungin reunaan rajoittuva Ilmajoen Alajoen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Työn tarkoituksena on herättää keskustelua ja toimia jatkotyön pohjana Seinäjokilaakson sekä siihen rajautuvan kaupungin reunan kehittämisessä ja suunnittelussa.

Työ on jaettu tarkastelu- ja suunnittelualueisiin. Työn alussa käsitellään laajasti tarkastelualueen maisemaa ja kaupunkikuvaa, historiaa sekä suunnittelutilannetta. Toisessa osassa pureudutaan suunnittelualueen haasteisiin.

Varsinainen suunnitelma sisältää peltolakeuden kehittämissuunnitelman sekä reuna-alueiden ideasuunnitelman. Suunnitelmassa on etsitty toiminnallisia ja maisemallisia ratkaisuja kaupungin reuna-alueen ja arvokkaan maisema-alueen yhteensovittamiseen. Itikanmäen takapihamainen sisääntuloalue, Kivisaaren tuotantomaiseman ja teollisuusalueen välinen puisto sekä arvokkaalle maisema- ja tulva-alueelle sijoittuva eläintalouden suuryksikkö on esitetty tarkemmassa mittakaavassa. Suunnitelmaa havainnollistavat useat perspektiivikuvat.

Suunnitelman lähtökohtana ovat olleet Etelä-Pohjanmaan maiseman ominaispiirteet: lineaarisuus, horisontaalisuus ja suuri mittakaava. Kasvivalinnoissa korostuvat savilaaksojen luontaiset lajit. Teknistyvät, globalisaation ja kaupallisuuden pyörryttämät reuna-alueet näyttävät samalta kaikkialla. Kehityspotentiaali on uniikeissa ja paikkaan sidotuissa tekijöissä: maisemassa, kulttuurissa ja ekologiassa.

Luovutettu aineisto: Planssit 10 kpl ja suunnitelmaselostus 14 kpl
Avainsanat: Reuna-alueet, Seinäjokilaakso

ABSTRACT OF MASTER`S THESIS

Author:	Annukka Kuoppala
Major subject:	Landscape design
Minor subject:	Landscape planning
Title:	Welcome to Seinäjoki- Concept Plan of the Northern Borderlands of the City and Development Plan of the Seinäjoki River Valley.
Chair:	Ma 94 Landscape architecture
Supervisor:	Professor Jyrki Sinkkilä

This master´s thesis presents a development plan for the northern borderlands of the city Seinäjoki as well as for the nationwide dignified landscape region of Ilmajoki Alajoki area. The intention of this thesis is to evoke discussion about the role of the borderlands, and furthermore inspire the more precise planning of the area.

The work is divided into two parts. The first part of the work introduces the landscape qualities, townscape, historical developments and current planning status of the wider Seinäjoki region. The second part of the thesis concentrates on the challenges of the selected borderland areas of the city.

The design consists of the development plan of fields in Seinäjoki river valley and the concept plan for the borderlands between the city and rural areas. The plan presents functional and visual solutions to better connect the outskirts of the city with the nationwide dignified landscape region. The more detailed plans are introduced for three cases. The first case is Itikanmäki, a backyard like entrance area of the city. The second case is a residential park caught between industrial areas of Kivisaari. The third and last case is large animal production facility situated in the dignified landscape region. The designs are illustrated with various perspective views of each case.

The starting point of the plan has been the characteristics of the Southern Ostrobothnian landscape: linearity, horizontality and large scale. In selecting the plants, local vegetation that is suitable for clay rich terrain is emphasized. Due to globalization and increased commercialism, the outskirts of the cities around the world look alike. The potential for the development of outskirts are found in the elements that are unique and bound into the place, landscape, culture and local ecology.

Material submitted: Ten presentation boards and 14 copies of the written report
Keywords: Borderlands, Seinäjoki River Valley

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4	4	SUUNNITTELUALUE, SEN OSA-ALUEET JA MAISEMAN KEHITTÄMISEN HAASTEET	32
1.1	Referenssejä	5	4.1	Peltolaakso	32
1.2	Suunnittelualan sijainti	5	4.2	Kaupungin reuna	32
2	TARKASTELUALUEEN MAISEMAN PERUSSELVITYS	7		4.2.1 Alakylän maaseutumaisema	32
2.1	Topografia ja maaperä	7		4.2.2 Itikan sisääntuloalue	36
2.2	Vesisuhteet	10		4.2.3 Kivisaari	42
2.3	Kasvillisuus ja eläimistö	12	5	SUUNNITELMA	44
2.4	Historia	14	5.1	Arvokkaan maisema-alueen kehittämissuunnitelma	44
2.5	Maisemarakenne	18	5.2	Kaupungin reuna	44
3	TARKASTELUALUEEN NYKYTILANNE	20		5.2.1 Alakylä – maa- ja eläintalousmaisema	44
3.1	Nykyinen maankäyttö	20		5.2.2 Itikka - kaupungin sisääntuloalue	45
3.2	Kaavatilanne	20		5.2.3 Kivisaari- asumista tuotantomaiseman ja liikenteen keskellä	45
3.3	Reitistöt	20		LOPPUSANAT	49
3.4	Maanomistus	20		LÄHTEET	50
3.5	Maisemakuva	26			
3.6	Aluetta koskevat selvitykset ja suunnitelmat	30			

*” Minä olen saanut perinnöksi
tämän maan / näihin
peltoihin tallatut askeleet
tumman joen / lakialla
lentävän tuulen
kaikki ihmeelliset
pilvet”*

(Kivioja 2005, 15)

Kiitos Professori Jyrki Sinkkilälle kannustavasta ja ammattitaitoisesta ohjauksesta. Kiitos Seinäjoen, Vaasan, Porin ja Helsingin tukijoukoille. Ilman Teitä tämä työ ja opintojen loppuun saattaminen olisi ollut mahdotonta. Erityiskiitos Juhalle tilasta ja ajasta, jonka tämä työ vaati.
Työ on omistettu Urholle ja Arnelle.

Kitinojalla 14.5.2010

A handwritten signature in black ink, reading "Annukka Kuoppala". The signature is written in a cursive, flowing style.

Annukka Kuoppala

1 JOHDANTO

Tämän diplomityön aiheena on Ilmajoen Alajoen valtakunnallisesti arvokas osa-alue Seinäjokilaakso sekä siihen rajautuvat kaupungin pohjoisreunan alueet. Suunnitelma on tarkkuudeltaan idea-/kehittämissuunnitelma. Keskeisimpien alueiden kohdalla suunnitelmaa on tarkennettu.

Seinäjoki on Etelä-Pohjanmaan maakuntakeskus ja yksi Suomen nopeimmin kasvavista alueista. Seinäjoen kaupunki on aloittanut keskustan sekä Seinäsuun ja Lakeudenrannan osayleiskaavojen laatimisen, joihin myös tämä diplomityö liittyy.

Kaupungin reunalta alkava lakeusmaisema on ainutlaatuinen maakuntakeskuksen identiteetin luoja sekä sisääntulomaisema pohjoisesta saavuttaessa. Maisema-alueen ja sen reunan arvoja ei ole nykyisellään täysin ymmärretty. Tämän työn tarkoituksena on toimia keskustelun herättäjänä kaupungin reunaa rakennettaessa ja lakeusmaisemaa kehitettäessä.

Suunnittelun haasteena on rosoisen, suunnittelemattomasti levittäytyneen kaupungin reunan sovittaminen arvokkaan peltomaiseman osaksi. Haastetta luovat teollisuuskäytöstä poistuvat alueet ja takapihamaiset ankeat sisääntulonäkymät, persoonattomat tieympäristöt sekä innostus korkeaan rakentamiseen. Arvokkaalla maisema-alueella haasteena on alueen arvostuksen ja hoidon lisääminen sekä alueen hyödyntäminen virkistykseen. Erityisenä haasteena on eläintalouden suuryksikköjen sovittaminen maisemaan.

Työn alussa alussa esitellään Seinäjoen maiseman ja maankäytön historiaa sekä nykytilannetta. Suunnitelmaosuus sisältää suunnittelualueen maisema- ja kaupunkikuvan arvojen ja ongelmien analysoinnin, suunnittelutavoitteet sekä suunnitelmaselostuksen.

Suunnitelma sisältää idea- ja kehittämissuunnitelman kaupungin reuna-alueista ja valtakunnallisesti arvokkaasta Seinäjokilaaksosta. Itikanmäen sisääntuloalue, Kivisaaren puistoalueet sekä arvokkaalle maisema-alueelle sijoittuva eläintalouden suuryksikkö on esitetty tarkemmassa mittakaavassa. Suunnitelmaa havainnollistavat useat perspektiivikuvat.

Seinäjoen kaupunki on tukenut työtä taloudellisesti. Kaupungilta työtä ovat kommentoineet kaavoituspäällikkö Hilkka Jaakola, yleiskaava-arkkitehti Martti Norja sekä projektiarkkitehti Jyrki Kuusinen. Teknillisessä korkeakoulussa työtä on ohjannut ja valvonut professori Jyrki Sinkkilä.

Kuntaliitoksissa kasvaneen uuden Seinäjoen rajat ja tärkeimmät vesistöt.

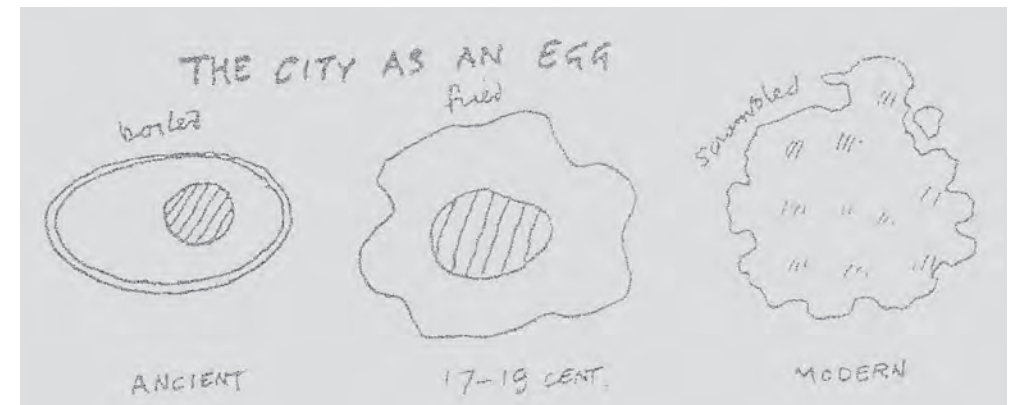
1.1 Referenssejä

Maisemakysymykset ovat nousseet 2000-luvulle tultaessa uudelleen kiinnostuksen kohteeksi ympäristönsuojelun, globaalin ekologisen tiedostamisen, kaupungistumisen, kasvaneen turismin ja alueiden samankaltaistumisen myötä. Tällä hetkellä maisemasuunnittelun painopiste on yhdyskunnan laita-alueilla. Arkkitehtuuri, maisema-arkkitehtuuri, kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus liukuvat lähemmäs toisiaan. Maisema on tulevaisuuden kenttä, joka sovittaa luonnon prosessit ja ihmistoiminnan yhteen sekä ottaa vastaan aikaan liittyvän muutoksen ja kehityksen.

Charles Waldheimin on luonut termin ”Landscape Urbanism”, joka käsittelee maisema-arkkitehtuurin mahdollisuuksia kaupunkirakenteessa. Suunnittelufilosofian mukaan maisemarakentamisella voidaan organisoida leviävää ja nopeasti muuttuvaa kaupunkirakennetta. ”Landscape Urbanism”n juuret ovat modernin arkkitehtuurin ja kaavoituksen kritiikissä, joka ei huomionnut kaupungin historiaa ja oli kyvytön kommunikoidaan ihmisen kanssa. (Waldheim 2006, 37-38)

”Landscape urbanismiin” liitetään myös Alan Bergerin käsitteet: ”drosscape” and ”wasteland” Nämä jättö- tai hukkamaat syntyvät nopeasti ja laajalle ympäristöön levinneen kaupungistumisen (horizontal urbanism, urban sprawl) sekä alueen tuotantotoiminnan loppumisen seurauksina. Berger toteaa muutoksen horisontaaleissa kaupungeissa: maisema ei ole enää pelkästään selvärajainen tila, paikka kuten aukio tai puistikko, vaan kaupungistumisen seurauksena maisema on pirstoutunut ja levinnyt pieninä paloina ja suikaleina läpi kaupungin. Maisema eheys on häviämässä, se on tuntematon alue ”Terra Incognita”. Hukkamaita ja ongelma-alueita tulee jalostaa miellyttäviksi ja yhteiskunnallisesti hyödyllisiksi. Teollisen aikakauden näkemys maisemasta ”hengähdyspaikkana” saastuneessa ja ylikansoittuneessa kaupungissa synnyttää vain lisää hukkamaita. Berger pitää kaupunkia kompleksisena ja vaikeasti hahmotettavana luonnollisena prosessina ja elävänä organismina. Kaupunkia luonnehtivat energiavirrat ja muodonmuutokset. Maisemat, rakennukset ja kova infrastruktuuri eivät ole pysyviä. Vastakkainasettelu kaupungistumisen puolesta ja vastaan sekä dynaamiset taloudelliset prosessit tekevät perinteisestä kaupunkisuunnittelusta absurdia. (Waldheim ed. 2006, 202-214).

Thomas Sievertsin kehittämä ”zwischenstadt”, välikaupunkitermi on rinnakkainen ”Landscape Urbanism”lle. Välikaupungilla tarkoitetaan tiiviin kaupunkirakenteen ja maaseudun välistä aluetta. Sieverts näkee maisema-arkkitehtuurin näitä kahta aluetta yhdistävänä ja kaupungille identiteettiä luovana tekijänä. Reunakaupungit ovat esillä 1990-luvun alusta lähtien myös esim. Joe Garreaulla (edge city), Paul Lukezilla ja Peter Grovella. He kaikki tuovat esille reunakaupunkien historiattomuuden, ”paikanhengen” puuttumisen kaupunkeihin ja maaseutuihin verrattuna. (Hokkanen 2008)

Keitetty, paistettu muna ja munakokkeli kuvaavat kaupungin muodon kehitystä. Muinaisella kaupungilla oli selkeä keskusta ja reunat esim. kaupungin muuri. Teollistumisen aikana kaupungit levittäytyivät entisten rajojen ulkopuolelle. Nykyaikaiset kaupungit levittäytyvät orgaanisena oliona ympäristöönsä ilman selkeää ydinkeskustaa. (Cedric Price, s. 56 teoksessa the Landscape Urbanism Reader).

1.2 Suunnittelualueen sijainti

Työ on jaettu tarkastelu- ja suunnittelualueeseen. Tarkastelualue kattaa valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen, Seinäjokilaakson sekä laajasti sitä rajaavat kaupunki-, metsä- ja suoalueet. Suunnittelualue keskittyy peltolaaksoon ja laaksoa etelässä rajaaviin kaupungin reuna-alueisiin. Suunnittelualueen ulkopuolelle on jätetty Joupin ja raviradan alue, joille ollaan laatimassa erillisiä suunnitelmia.

2 TARKASTELUALUEEN MAISEMAN PERUSSELVITYS

2.1 Topografia ja maaperä

Tarkastelualue koostuu laajoista ja tasaisista Kyrönjoen ja sen sivujoen Seinäjoen laaksoista sekä laaksojen reunoilta kohoavista moreenimaista. Jokilaaksojen maaperä on pääasiassa liejusavea tai savea, paikoin esiintyy myös pieniä turve-alueita. Savipeitteen paksuudeksi on mitattu paikoin jopa 25 metriä (Niemistönmaan osayleiskaava 2020, 21). Seinäjoen eteläpuolen pellot ovat maaperältään hiesua ja hienohiekkaa. Seinäjokilaakson perukassa on huomattavan laaja suoalue, Paukaneva.

Käyrän 42.5 m yläpuolelle sijoittuvien selänteiden kallioperää verhoavat melko ohuet moreenialueet (Herola). Niemistönmaan alue on pienipiirteisesti kumpuilevaa moreenimaata, avokallioalueineen ja suopainanteineen. Muutama pienialainen avokallio, kuten Pakkalankallio ja Lapinmäki kohoavat yli 20 metriä peltolaakson tasosta. Eteläisellä moreeniselänteellä on laajoja kallioalueita ja siellä sijaitsevat selvitysalueen korkeimmat maastonkohdat Vuorimäki (+ 80 mpy) ja Rupulinvuori (+92.5 mpy). Kaivuu-massoilla korotettu Jouppilanvuori (+156.5mpy) kohoaa noin 115 metriä laakson tasosta.

Seinäjoen keskusta sijaitsee laakean Seinäjokilaakson eteläpuolella. Ydinkeskusta on rakentunut etelä-pohjois-suuntaisen jokiosuuden tasaiselle ja alavalle itäpuolella. Joki virtaa tällä osuudella syvähkössä uomassa. Kaupunkialueen maaperä on pääosin hienojakoista hiesua, hienohietaa ja hietaa. Ydinkeskusta, rata-alue ja pohjoinen teollisuusalue on rakennettu täyttömaalle.

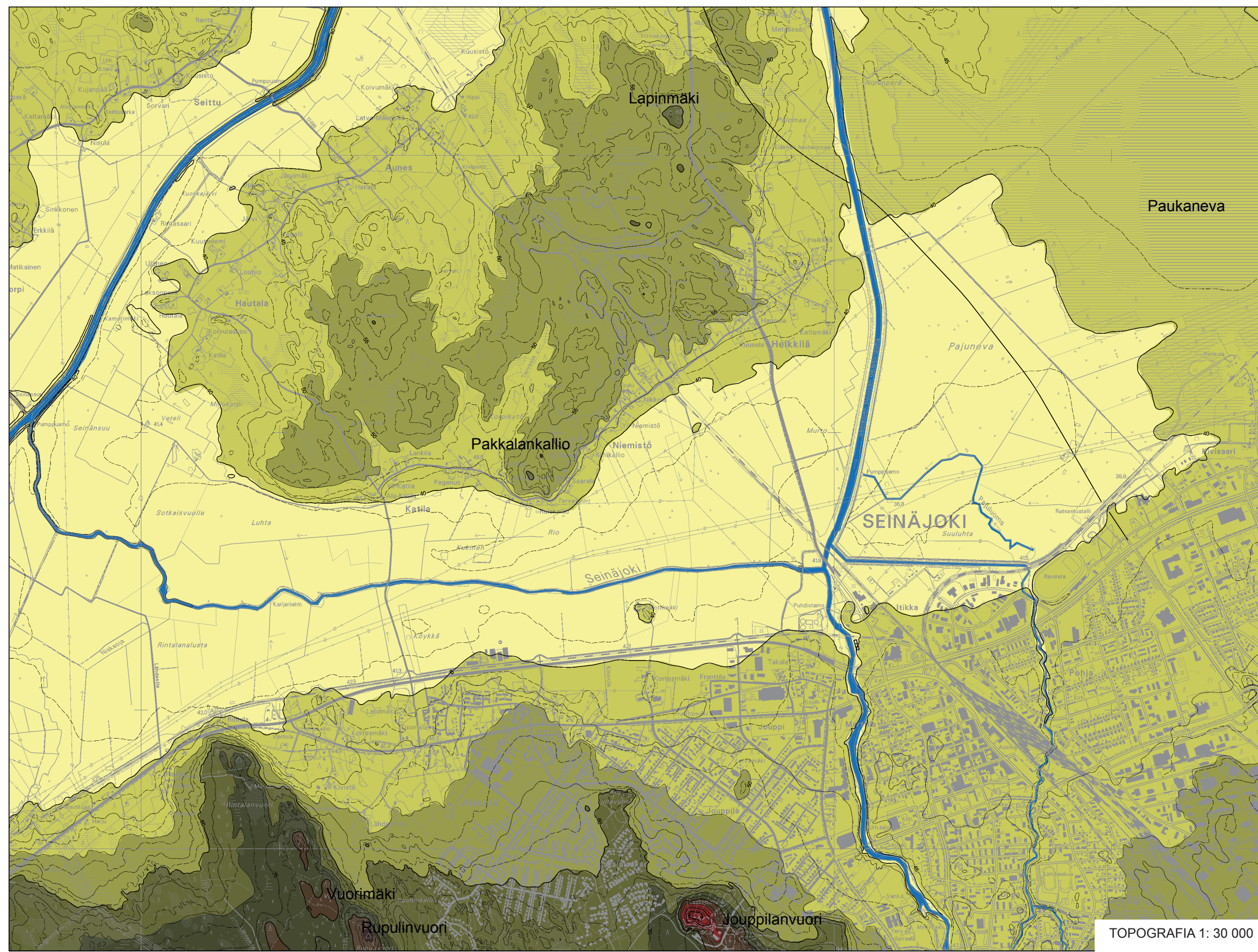
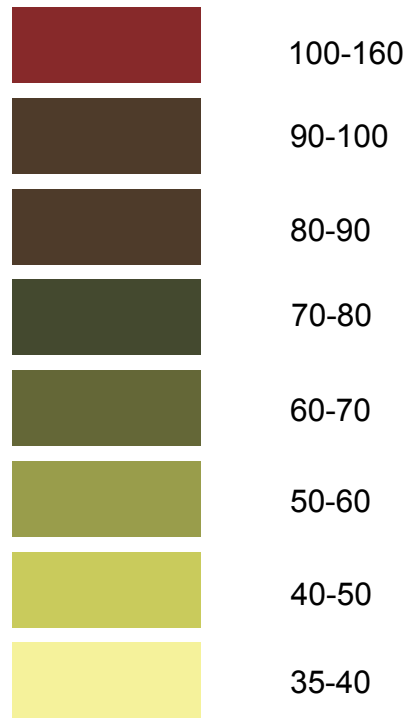
Tarkastelualueen kallioperän muodot ovat eteläistä Rupulinvuoren ympäristöä lukuunottamatta tasaisia ja jokilaaksoissa paksujen hienoaineskerrostumien peittämiä. Kallioperän aines on pääasiassa kiilleliusketta. Seinäjoen kaupungin itäpuoli ja Niemistönmaa ovat kallioperältään grauvakkaliusketta tai kiillelöyhää biotiittiliusketta. Alueen korkeimmilla kohdilla on pienialaisia graniittiesiintymiä. (Mäkitie 1991, 1).

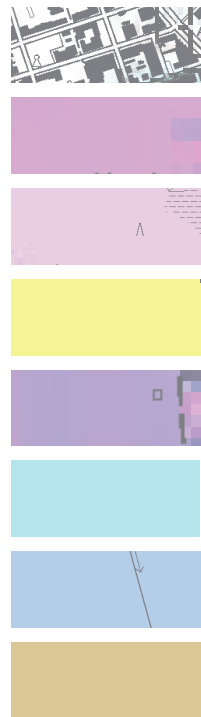
Ote kallioperäkartasta. (Kallioperäkartta 1: 100000. GTK).

Tarkastelualueen kallioperää.

TOPOGRAFIA 1: 30 000

täyttömaa

kallio

moreeni

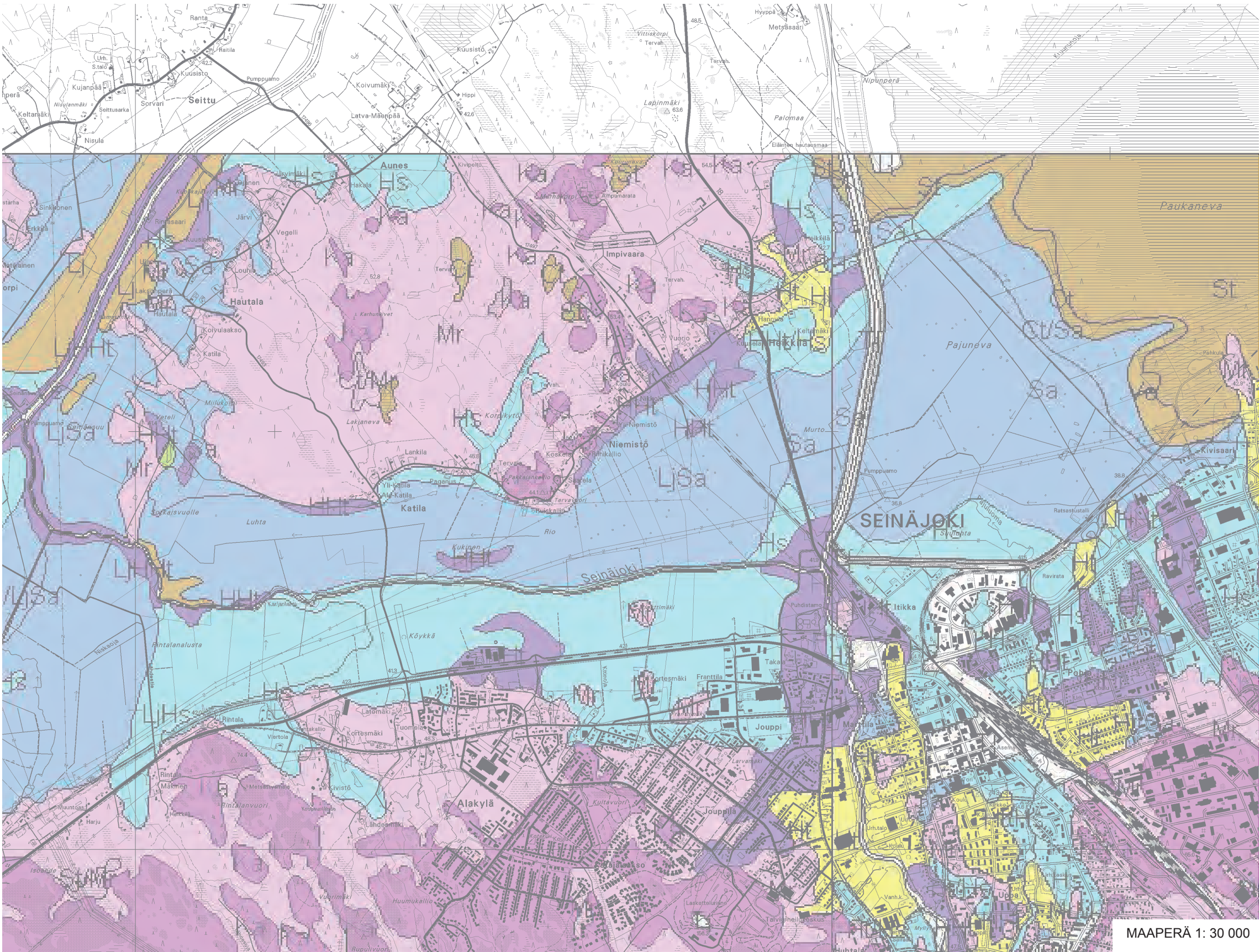
hieta

hieno hieta

hiesu

savi

turve

MAAPERÄ 1: 30 000

2.2 Vesisuhteet

Selvitysalueen länsiosassa virtaava Kyrönjoki on noin 200 kilometrin mittainen Pohjanmaan valtavirta, joka alkaa Kauhajoen seuduilta ja laskee Merenkurkkuun Vaasan pohjoispuolelle. Virtain vedenjaka-seudulta alkunsa saava Seinäjoki on Kyrönjoen pisin sivujoki. Seinäjokeen laskevat pienehköt vesistöt ovat Kihniönjoki, Kurjenjoki ja Pajuluoma.

Kyrönjoen suurista tulvista on tietoja 1600-luvulta lähtien. Viimeisin suuri tulvavuosi oli 1984. Alueen tulvat ovat osittain tasaisen topografian, vähäjärvisyyden ja rannikoiden nopean maankohoamisen luon-taista seurausta. Suurin vaikutus on kuitenkin ollut ihmistoiminnalla, peltojen ja soiden ojittamisella sekä vesistöjen perkauksilla.

Kyrönjoen alueella on tehty runsaasti tulvasuojelutöitä kuten perkauksia, tekojärviä, tulvavalleja ja oikaisu-uomia. Seinäjoki sekä Kyrönjoki luokitellaankin voimakkaasti muutetuiksi vesistöiksi. Seinäjo-keen on rakennettu kolme tekojärveä: Kyrkösjärvi, Kalajärvi ja Liikapuro. Seinäjoen itä-läsisuuntainen vanhan uoman pintaa pidetään Kyrönjokea alempana padon ja pumppaamon avulla. Joen vesi ohjataan oikaisu-uomaan. Vesistöjärjestelyjen padot ja pumppaamot muodostavat kaloille vaellusesteitä. (Rautio et al. 2009).

Etelä-Pohjanmaalle tyypilliset sulfaatti- eli alunamaat happamoittavat alueen valumavesiä luonnostaan. Alueen pellot ovat Erviön selvityksen mukaan kokonaisuudessaan happamia sulfaattimaita (Rautio et al. 2009). Savimaiden sisältämien rikkipitoisten sedimenttien hapettuessa, esim. salaojituksen yhteydessä, syntyy happamia sulfaatteja. Veden alhainen pH liuottaa maaperästä myrkyllisiä metalleja ja useiden ka-lojen elinmahdollisuudet ovat kyseenalaisia. Happamuusongelmat korostuvat keväisin ja syksyisin.

Seinäjoen ekologinen ja kemiallinen tila on luokiteltu välttäväksi ja Kyrönjoki selvitysalueella huonoksi. Vesistöjen fosfori- ja typpi-pitoisuudet ovat korkeita. Ravinnekuormitus on pääosin peräisin peltovilje-lystä. Myös kiintoainepitoisuudet ovat ajoittain hyvin korkeita. (Rautio et al. 2009). Tarkastelualueen valuma-alueesta huomattava osa on peltoa tai kaupunkirakennetta, joilta puuttuvat ravinteita ja kiintoai-neita pidättävät kasvillisuusvyöhykkeet.

Selvitysalueen itäreunassa sijaitsee 600 ha:n avosuo Paukaneva. Laajoilta ojituksilta säästynyt keidassuo kuuluu Natura-verkostoon. Tasaisilla ylänköalueilla on runsaasti suoalueita ja soistuneita painanteita, joista saavat alkunsa alueen luomat. Soistuneet painanteet ovat valtaosin ojitettuja ja pienet virtavedet, kuten luomat ja ojat ovat suoristettuja ja perattuja. Myös tarkastelualueen huomattavin pieni virtavesi Pajuluoma on suuosaltaan oikaistu ja sen vesi pumpataan Seinäjoen oikaisu-uomaan.

Selänteiden tasaisuuden, laajojen suoalueiden sekä kaupunkialueen vuoksi selkeiden yhtenäisten veden-jakaja-alueiden määrittäminen on hankalaa. Ojaverkostoissa vesi saattaa samalta tasaiselta alueelta virra-ta eri vesistöön.

Alueella ei ole merkittäviä lajittuneen aineksen muodostamia pohjavesialueita. Pohjavettä saattaa varas-toitua alueella vain kalliopainanteissa sijaitseviin pohjamoreeniesiintymiin. (Herola). Niemistönmaalla sijaitsee muutamia lähteitä ja lähteikköjä.

Tarkastelualueella veden laatua voidaan parantaa perustamalla peltoalueilla joen ja valtaojien reunoille suojakaistoja. Peltojen ja kaupunkitaajaman vesien ravinteita ja kiintoaineita vähentäisivät laskeutus-altaat. Selännealueiden ojitetuilta soilta vesi valuu käytännössä suoraan Seinäjokeen. Ojastoa voidaan tukkia vedenjakaja-alueilla tai ojien virtaamia voidaan tasata ja puhdistaa laskeutusaltailla. (Orrenmaa 1997).

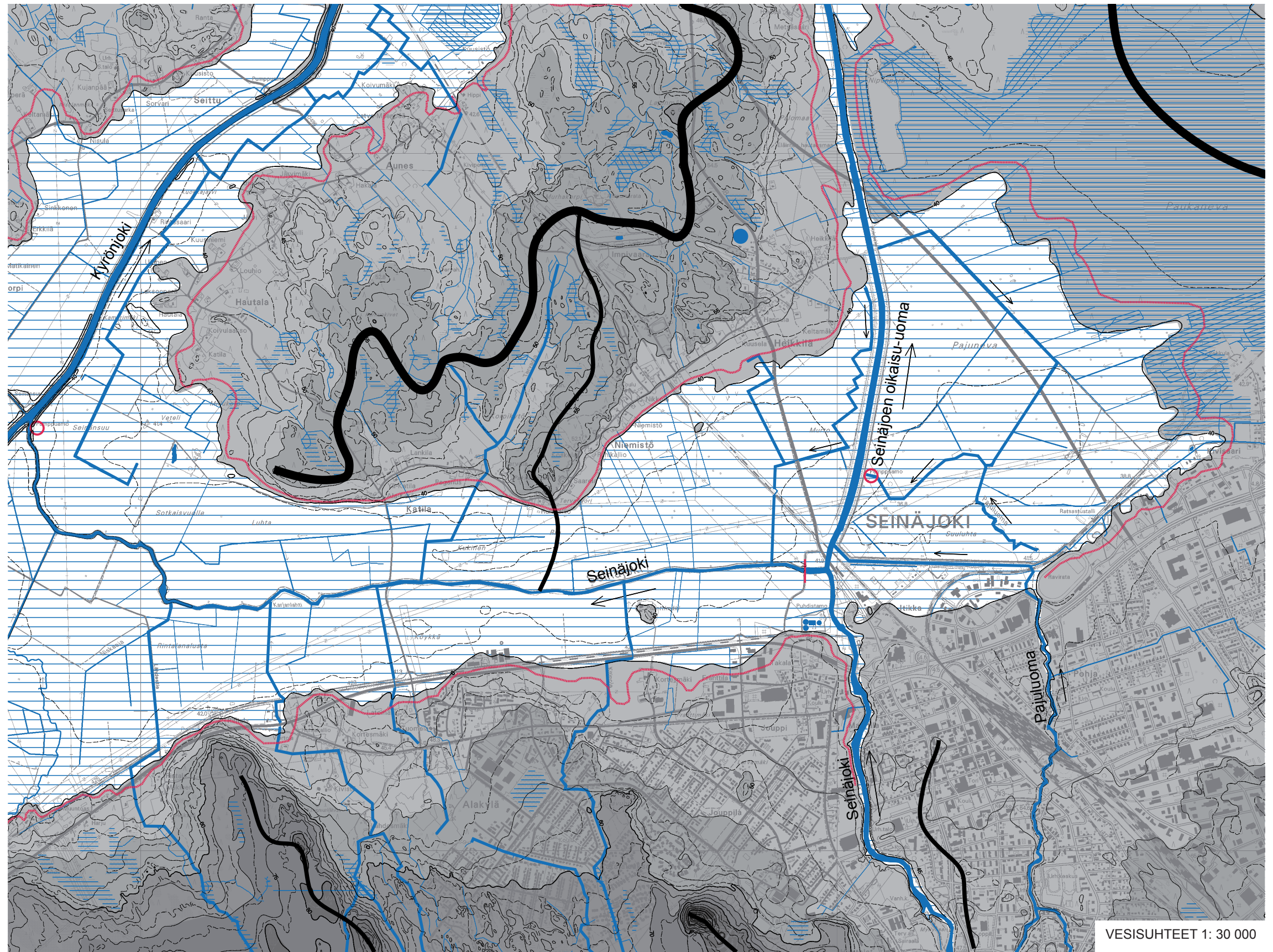
Seinäjoki pidetään vähävetisenä. Yli 90% joen vedestä ohjataan ra-kennettuun oikaisu-uomaan (Kujanpää 2010). Alkuperäisessä jokiu-omassa on runsaasti leväkasvustoja ravinnepitoisen veden ja pienen virtaaman vuoksi.

Kuvassa Seinäjoen oikaisu-uoman ja Kyrönjoen liittymäkohta.

- päävedenjakaja
- sivuvedenjakaja
- joki
- merkittävä luoma tai oja
- lähde
- soistunut alue
- tulva-alue
- alin rakentamiskorkeus
+41mpy
- pumppaamo
- pato

VESISUHTEET 1: 30 000

2.3 Kasvillisuus ja eläimistö

Seinäjoen metsät ovat pääosin sekametsiä. Yleisin kasvupaikkatyyppi on kuivahko kangas pääpuulajinaan mänty. Varpukerroksen kasvillisuutta hallitsee puolukka, mutta myös mustikkaa, kanervaa ja variksenmarjaa esiintyy. Mustikkatyyppin osuus Seinäjoella on verrattain pieni. (Heikkilä et al. 1989, 13).

Tarkastelualueen laajat jokilaaksot ovat viljeltyjä peltoja. Myös kaupunkirakenteen sisällä, etelä-pohjoissuuntaisen jokiosuuden rannoilla on säilynyt rakentamattomia peltoja. Laaksojen luontainen kasvillisuus sijoittuu jokien rannoille. Pienialaisia luhtaniittyjä esiintyy vain nykyisen jokitörmän alapuolella. Eräänlaisia luhtamiljöitä muodostavat muutamat vanhat savenottopaikat eli ”saviprunnit”. Peltoalueella esiintyy myös teiden ja ojien varrelta tyypillistä piennarkasvillisuutta, joka on osittain peltorikkaruohoja ja osittain rinnastuu tuoreiden niittyjen lajistoon. Pientareiden määrä on kuitenkin huomattavasti vähentynyt salaojituksen seurauksena. (Tuohisaari 1989, 27-28).

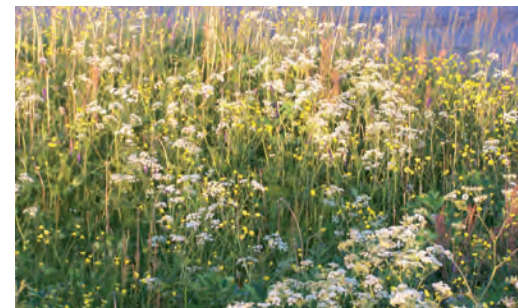
Seinäjoen vanha uoman ja Pajuluoman kasvustoltaan runsaat ranta-alueet ovat luonnon monimuotoisuusalueita (Niemistönmaan osayleiskaava). Seinäjoen rantojen päälaleja ovat harmaaleppä, haapa, tuomi, paatsama ja kiiltopaju. Kenttäkerroksessa esiintyy esim. maitohorsmaa, nokkosta ja korpikastikkaa (Tuohisaari, 19). Kasvillisuuden luonteeseen ja kehittymiseen joen rannoilla on vaikuttanut maatalous muutoksineen. Vanhoista valokuvista ja kartoista ilmenee, että Seinäjoen nykyiset, tiheät harmaaleppävaltaiset rannat ovat olleet muutama vuosikymmen sitten puuttomia niittyjä tai laidunalueita.

Paukaneva on noin 600 hehtaarin laajuinen Natura-verkostoon kuuluva keidassuo. Paukanevan keidasuon kasvillisuus on karua: rahka- ja lyhytkortista nevaa, keidasrämettä ja isovarpuista rämettä. Pesivä linnusto on rikas ja muuttoaikana neva on tärkeä lintujen levähdyspaikka. (<http://www.netikka.net/thietamaki/paukaneva.htm> 22.9.2009 ja <http://fi.wikipedia.org/wiki/Paukaneva> 22.9.2009)

Valtakunnallisesti merkittävän Paukanevan ja vesiuomien monimuotoisuusalueiden lisäksi tarkastelualueelle sijoittuu yli 20 paikallisesti merkittävää suojelunarvoista aluetta: lähteitä ja pieniä vesistöjä, metsiä, soita, kallioita ja siirtolohkareita sekä tervahauta ja vanhan pihapiirin kasvillisuutta. (Heikkilä et al, 20).

Seinäjoen puistomaiset ympäristöt keskittyvät kapeina nauhoina etelä-pohjoissuuntaisten Seinäjoen ja Pajuluoman rannoille. Muualla puistojen osuus kaupunkirakenteesta on erittäin pieni. Huomattavin puistoalue on selvitysalueen ulkopuolelle jäävä Törnävän kartanon puisto.

Niemistönmaan lounaaseen suuntautuissa metsänreunoissa on liito-oravan esiintymisalueita. Metsä-alueet ovat linnustoltaan tavanomaisia. Seinäjoen suuosa on linnustoltaan arvokasta. Seinäjoen Ilmajoen Alajoki on ollut aiemmin merkittävä muuttolintujen levähdysalue (Tuomisto 1998, 62). Kyrönjoen kalaston muodostavat paikalliset lajit, kuten esim. hauki, lahna, särki ja ahven. Vaelluskalat puuttuvat kokonaan. (Tuohisaari, 19). Seinäjoen muusta eläimistöstä ei ole tehty kattavaa selvitystä.

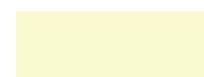
Piennarkasvillisuutta kantatien varrella.

Puolukkatyyppin sekametsää Niemistönmaalla.

Joutsenet Paukanevalla keväällä 2010 (Taisto Hietamäki).

- viljelty pelto
 Natura-alue
 luonnon monimuotoisuuskohde (Niemistönmaan OYK 2020)
 paikallisesti arvokas luontokohde (Seinäjoen luonnon perusselvitys 1989)

2.4 Historia

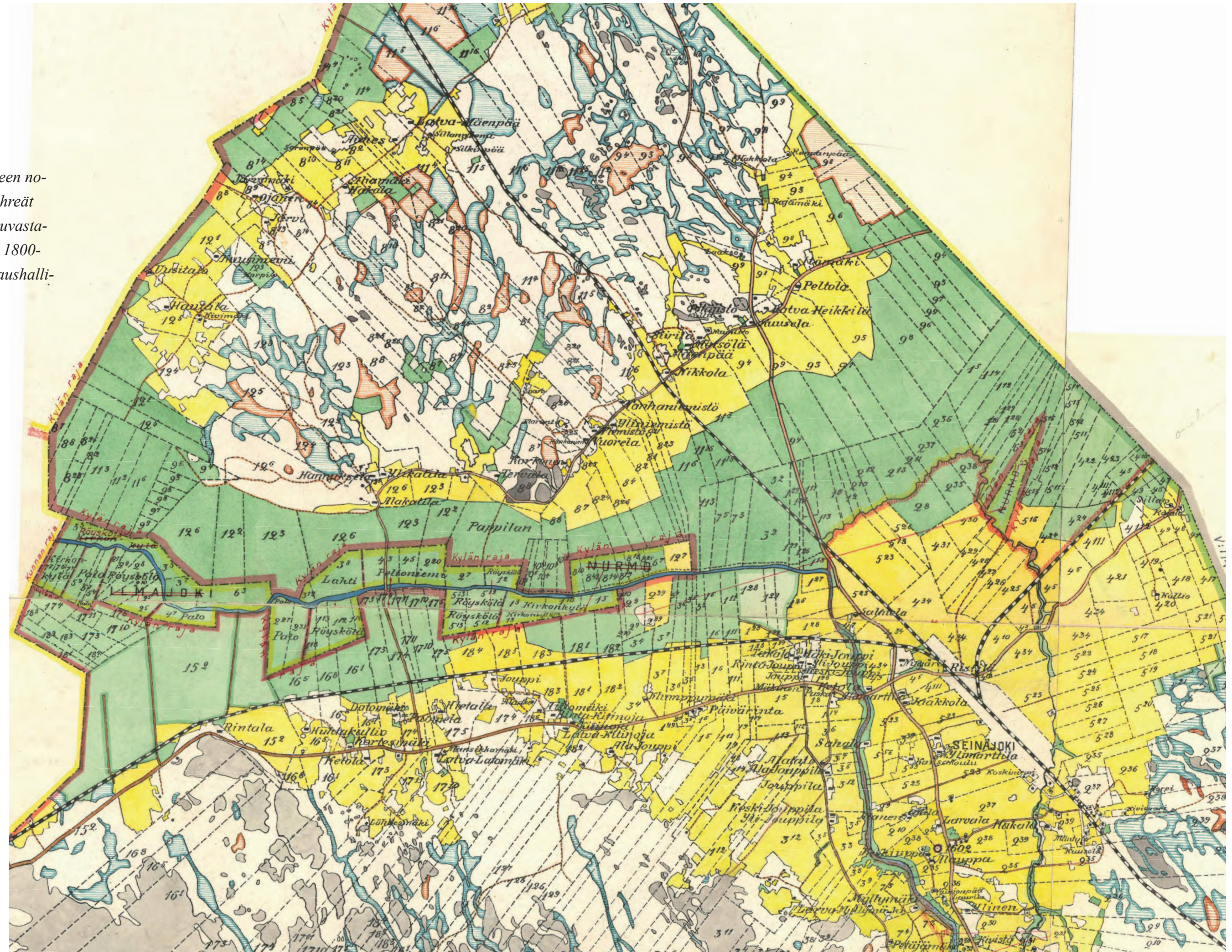
Seinäjoen alueen ensimmäiset asukkaat olivat Kyrönjokea pitkin matkanneita, aloilleen asettautuneita satakuntalaisia eränkävijöitä. Suur-Ilmajoen hallintopitäjään kuuluneen Seinäjoen asuttaminen oli hidasta: 1500-luvun puolivälissä Seinäjoelle oli merkitty vain kolme taloa. 1600-luvulla alkanut kaskeaminen ja myöhemmin 1800-luvulla yleistynyt kydöttäminen lisäsivät peltoalaa ja elinmahdollisuuksia. Talous perustui karjanpidon ja viljelyn ohella tervanpolttoon. Alkukantaisilla metsästyksellä ja kalastuksella ei Seinäjoella ollut suurtakaan taloudellista merkitystä. 1700-luvun alussa väkimäärä Seinäjoen kylissä lähenteli sataa. (Kytä et al. 1977).

Kaupungin syntyyn vaikuttivat voimakkaasti ruukki ja rautatiet. 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa perustettu Östermyran rautaruukki (nykyinen Törnävän kartano) mallitiloineen synnytti ympärilleen teollisuutta ja maataloutta. 1880-1910 rakennetut Oulun rata, Tampere-Vaasa-rautatie, sekä Kristiinankaupunginrata tekivät Seinäjoesta risteysaseman, jonka viereen kasvoi pian asutustaajama. 1930 perustettiin asemanseudusta kauppala ja vuonna 1960 edelleen kaupunki. 60- ja 70-luvuilla maatalousvaltainen kunta muuttui elinkeinoiltaan kaupunkimaiseksi, väestö kolminkertaistui ja keskittyi entistä selvemmin keskustan taajama-alueelle. 70-luvun lopussa Seinäjoki oli viiden rautatien ja kuuden maantien yhtymäkohta lakeuksilla. (Kytä et al. 1977).

Asutuksen ja liikenteen kehittyminen vuosina 1919, 1953 ja 2004

Ote Seinäjoen peruskartasta vuodelta 1921, jolloin keskusta-alueen nopea kehittyminen alkoi. Keltaiset alueet ovat viljeltyjä pelloja, vihreät tulva-alttiita heinämaita. Selänteiden siniset ja punaiset alueet kuvastavat erityyppisiä soita. Maankäytön luonne on samankaltainen jo 1800-luvun puolivälin kartoissa. (Orrenmaa 1997). (Kartta Maanmittaushallituksen kartta-arkisto)

”Lauranpala vain oli jalkojen alla, ja varreksaalla laudankappaleella räävittiin rapaa, että vesi pääsi valahtamaan pois. Sitten vasta ruvettiin kuokkimaan... Lotisi ja präiskyi, moiskui ja mossahteli, kun täysinäiset lapiolliset lennähtelivät pellolle... Mutta kytömaa, kytö, oli raivattu, kannot korvennettu tulella ja mättäitä käristelty, ja sitten pantu pelto tuottamaan viljaa viljan perästä.” (Paulaharju 1932, s. 146-158). (Valokuva: Kalevi Mäkinen kirjassa Muistojen lakeus.)

Pellot ovat soveltuneet parhaiten nurmen ja rehuviljan viljelyyn, minkä vuoksi karjatalouden asema on ollut perinteisesti vankka. (Valokuva: Benjam Pöntinen kirjassa Rukihisen leivän maa.)

Seinäjoki ja Kyrönjokivarsi olivat 1800-luvulta 1900-luvun loppupuolelle karjatalouden kukoistaessa pääosin avoimia ja lähes puutomia.

Ylin kuva. Perinteinen olkikattoinen luhtalato. Alin kuva. Vanha jokisau-na eli luhtamaja tai kytötupa toimi karjanhoitajan majana etäniityillä. (Valokuvat: Ilmajoen museon valokuva-arkisto Mäntysaaren selvityksessä 1999.)

Nyykooli eli nykyinen Itikanmäki oli ensimmäinen nuoren kunnan ydinkeskus. Siellä sijaitsivat kauppa, vähäinen teollisuus, pankkitoiminta, sivistysriennot sekä kunnanhallinto. Nygårdin talossa pidettiin kunnan perustamiskokous 1868. Kun paikalle perustettiin Itikan osuusteurastamo nimi muuttui Itikanmäeksi. (Valokuva kirjassa Seinäjoen historia II.)

Alkusysäyksen kaupungin synnylle antoivat ruukki ja rautatie. (Valokuva: (<http://www.porstuakirjastot.fi/8.2.2010>))

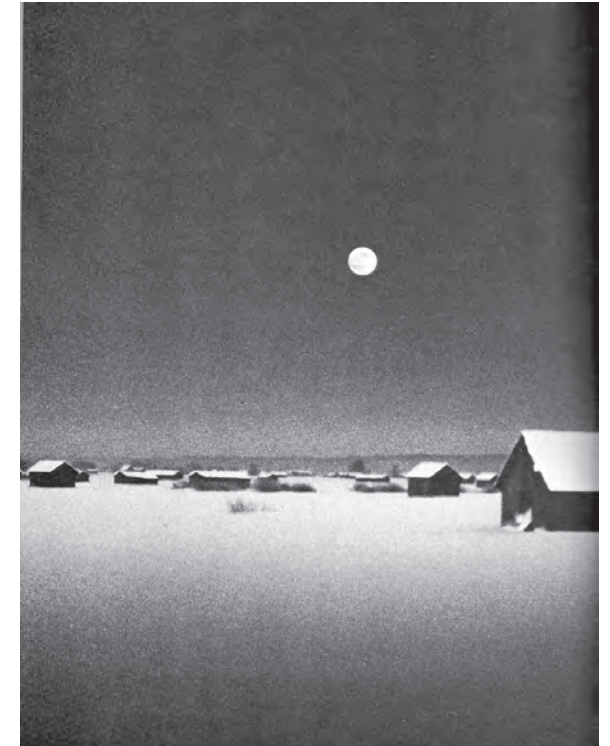
Nuoren kaupungin pohjoisosaa, taka-alalla Seinäjoen peltolaakso. (Valokuva: (<http://www.porstua-kirjastot.fi/8.2.2010>))

Vuoden 1958 kesätulva Seinäjoen Alajoella. (Valokuva: Kalevi Mäkinen kirjassa Muistojen lakeus.)

Vuoden 1984 suurtulvassa Pajuluoman pengerrysalue pysyi kuivana. Mittavan vesistörakentamisen seurauksena tulvat ovat poistuneet lähes kokonaan. (Valokuva: Unto Tapio kirjassa Kyrönjoen tulvasota.)

Kadonnut latomeri. (Valokuva: Kalevi Mäkinen kirjassa Muistojen lakeus.)

2.5 Maisemarakenne

Etelä-Pohjanmaalle tunnusomainen tasaisuus on syntynyt kallioperän tasaisuudesta sekä laaksoja peittävästä hienoaineskerrostumista (Kukkonen). Maiseman perusrunkona ovat laajat ja hedelmälliset jokilaaksot, joiden väliin jäävät huuhtoutuneet, karut ja korkokuvaltaan tasaiset selänteet. Selänteiden soistuneet painanteet toimivat vesistöjen alkulähteinä ja vesiolosuhteiden tasaajina. (Rautamäki-Paunila 1982, 32).

Seinäjoen kaupunkikeskusta on rakentunut suurmaiseman solmukohtaan, jossa suurten selännealueiden välissä kulkeva kapea jokilaakso avautuu ja tahtuu 90 astetta länteen muuttuen samalla laajaksi noin kahden kilometrin levyiseksi ja kahdeksan kilometrin laajuiseksi peltolaaksoksi. Pohjoisessa laakso rajautuu Niemistönmaan suureen metsäselännesaarekkeeseen. Idässä peltolakeuden pohjukkaa reunustaa metsäreunainen avosuo Paukaneva. Lännessä avoin maisematila edelleen laajenee yhtyen Kyrönjoen useiden kilometrien levyiseen peltolaaksoon.

Seinäjoen paikallisen maiseman solmukohtia, joissa vähintään kolme maisematekijää kohtaavat ovat Itikanmäki, Rintalanvuoren kärki ja uuden Valtatie 18:n sisääntulo. Itikanmäki muodostaa alueelle voimakkaan pisteen, jossa pienellä alueella risteävät Seinäjoki, Seinäjoen oikaisu-uoma, Pajuluoman oikaistuuosa, kolme rautatietä, useita pääteitä sekä 440 kV:n voimalinja.

Avoimen laakson jokivarret ja oikaisu-uoman varret ovat paikoin tiheäpuustoisia ja maisematilaltaan sulkeutuneita tunneleita. Maisemallisesti mielenkiintoisen poikkeuksen Seinäjoen laajaan peltolaaksoon tekee kaupungin edustalle sijoittunut pieni metsäselännesaari Prunttimäki.

Perinteinen asutus on sijoittunut Etelä-Pohjanmaalla ensisijaisesti nauhana joen rantojen korkeimmille kohdille tai pieninä kylinä laakson ja selänteiden reunavyöhykkeelle (Rautamäki-Paunila, 8). Seinäjoen ensimmäiset talot: Marttila, Jouppi ja Uppa ovat sijoittuneet etelä-pohjoissuuntaisen jokiosuuden ranta- maille 1500-luvulla (Alanen 1970, 21). Niemistönmaan etelään viettävällä selänteellä on säilynyt perinteistä, alueelle tyypillistä rivinauha-asutusta.

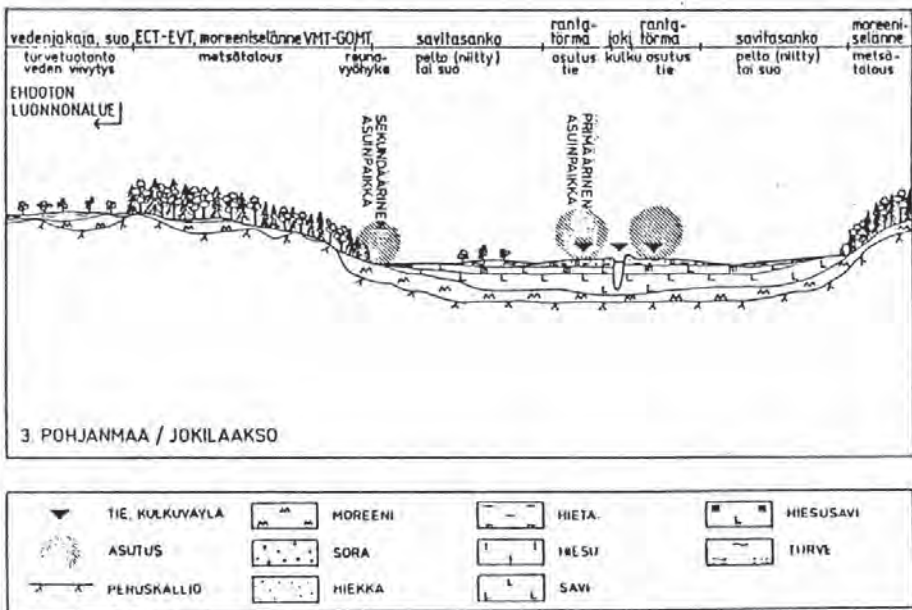
Kaupunkirakenne on rakennusten, pihojen ja istutetun kasvillisuuden muodostamaa puoliavointa tilaa. Myös kaupunkirakenteen läpi kulkeva Seinäjoki on luonteeltaan puoliavoin. Aiemman matalan nelikerroksisen kaupunkirakenteen avaruus on muuttumassa monin paikoin kahdeksan kerroksisen rakentamisen myötä suljetummaksi. Kaupunkirakenne on nykyisellään hajanainen näiden kahden toisistaan poikkeavan rakentamistehokkuuden vuoksi.

Keskusta-alueella kaupungin nopea kasvu ja maanomistusolot ovat johtaneet tiiviin taajamarakenteen leviämiseen radan varressa ja Katajalaaksossa kohti selänteiden sisäosia. Maiseman kannalta tämä kasvusuunta on väärä. Pienilmasto selänteiden sisäosissa on epäsuotuisa ja rakentaminen muuttaa selänteiden vesiolosuhteita. Lisäksi ”asuminen metsän sisällä, karussa ja suljetussa ympäristössä aiheuttaa perinteestä irtautumista ja vaikeuttaa maisemarakenteen alitajuista hahmottamista.” (Orrenmaa, 18).

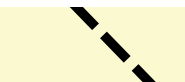
Maisemallisesti oikea kaupungin kasvu tulisi toteuttaa kaupunkirakennetta tiivistämällä ja suuntaamalla uusi rakentaminen kohti länttä matalille pohjoisselänteille tai Niemistönmaan etelään viettävälle selänteille. Rakentamisen sijoittaminen ja tiivistäminen pohjois-eteläsuuntaisen jokiosuuden rannoilla on maisemarakenteen kannalta suositeltavaa.

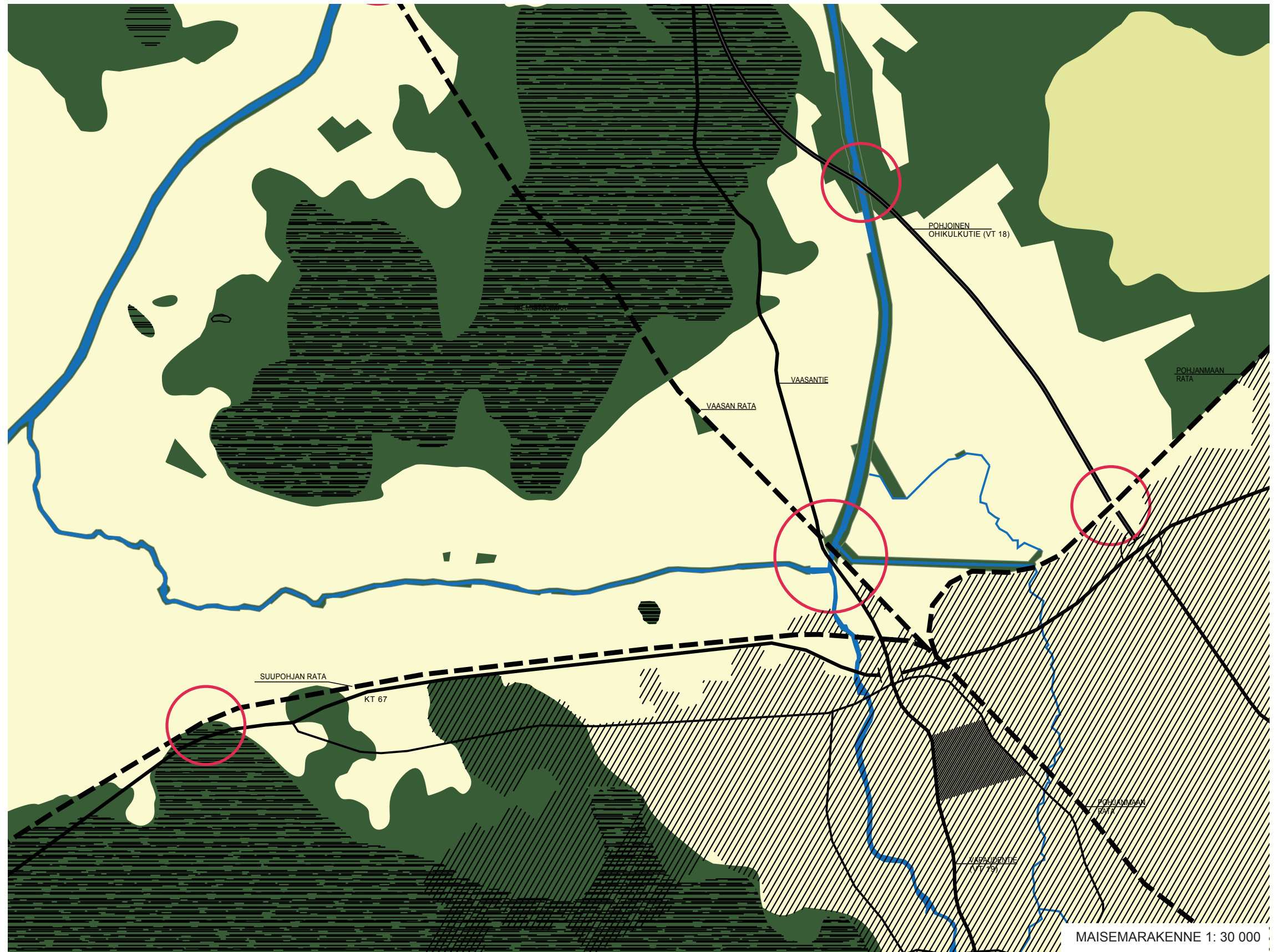
Koska Seinäjoen kasvusuuntaa on viime aikoihin asti ohjannut voimakkaasti rautatie, on joen suhde kaupunkirakenteeseen jäänyt löyhäksi ja Pajuluoman keskeinen asema kaupunkirakenteessa on korostunut (Orrenmaa, 18). Viimeaikainen joen länsipuolen suurimittakaavainen työpaikka- ja julkinen rakentaminen korostaa uudelleen Seinäjoen asemaa kaupunkikuvassa.

Pienilmastoltaan parhaimmat alueet sijoittuvat Niemistönmaan etelään laskeville metsäisille moreenimaille. Avoin ja alava savilaakso on tuulisena ja hallanarkana pienilmastoltaan tarkastelualueen kylmimpiä.

Piirros Soveri & Kauranteen 1975 mukaan kirjassa Rautamäki-Paunila, M. Maisema- maakunnat, maakunnallinen viheraluejärjestelmä.

- avoin laakso
- avoin suo
- metsäinen laakso tai loiva rinne
- metsäinen selänne tai yksittäinen kumpare
- tärkeä vesiuoma
- kaupunkirakenne
- kaupungin ydinkeskusta
- rautatie
- merkittävä tie
- maiseman solmukohta

3 TARKASTELUALUEEN NYKYTILANNE

3.1 Nykyinen maankäyttö

Vuoden 1968 yleiskaavan pääperiaatteet ovat säilyneet myöhemmissä kaavoissa. Työpaikkavyöhyke muodostaa Seinäjoen kaupungin pohjoisreunan peltolakeutta vastaan, ydinkeskusta on heti tämän vyöhykkeen eteläpuolella rautatien kyljessä. Joen länsipuoli on tärkeää työpaikka-aluetta. Asuntoalueet sijoittuvat pääosin keskustaa ympäröiville pelloille.

Vuoden 1994 yleiskaava toteaa kaupunkialueen nykyisen maankäytön. Pohjoisreunan työpaikka-alue on jaoteltu tarkemmin teollisuuden, yksityisen kaupan ja yksityisen palvelun alueeksi. Joen rannat ovat tai niitä ollaan rakentamassa pääosin julkisen palveluiden ja puistojen alueiksi.

Ympäristöministeriö on tarkistamassa arvokkaiden maisema-alueiden rajauksia. Tarkistuksia Seinäjoen osalta ei ole vielä tehty (Heikkilä 2010).

3.2 Kaavatilanne

Selvitysalueen pohjoisosa kuuluu valtaosin Niemistönmaan oikeusvaikutteiseen osayleiskaavaan 2020. Metsäpeitteisen Niemistönmaan eteläpuoli on osoitettu pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AP). Valta-kunnallisesti arvokkaalle peltolakeudelle (MA-1) on annettu kaavassa suojelumääräys, jonka mukaan alue tulee säilyttää rakentamattomana, eikä sitä saa metsittää. Seinäjoen ja Pajuluoman ranta-alueet ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueita. Alueet tulee säilyttää luonnontilaisina, mutta ”rannan kasvillisuutta tulisi hoitaa niin että maiseman avoimuus säilyy”. Yleiskaavassa esitetty Valtatien 18 uusi linjaus on valmistunut syyskuussa 2009. Entinen Valtatie 18 eli Vaasantie on muuttunut pääkaduksi ja sen liikennemäärä on pienentynyt. Niemistönmaalta on esitetty kaksi uutta pääkokoojaka-tua keskustaan. Kaavassa Vaasantien nykyisestä tasoristeyksestä luovutaan ja rakennetaan alikulkutun-neli nykyisen risteyksen pohjoispuolelle.

Seinäjoen vuoden 1994 yleiskaavaa ollaan tarkistamassa keskustan osalta. Keskustan osayleiskaavan pohjaksi on keväällä 2009 aloitettu ydinkeskustan rakennemallin laadinta.

Keskustan osayleiskaava-alueella tai sen tuntumassa on aloitettu useita asemakaavahankkeita: Pohjois-keskustan (C1) asemakaavoja uudistetaan asumispainotteiseksi. Rakentamisen tehokkuutta nostetaan

keskusta-alueella. (Esim. Rautatieasemaa vastapäätä sijaitsevilla kortteleilla (C2)). Asemakaavan selvi-tyksiä tehdään myös Teknologiakeskuksen, messuhalli Areenan ja kampusalueen laajenemistarpeiden tyydyttämiseksi (C5). Aaltokeskus tullaan suojelemaan asemakaavalla (S).

Vaasantien vartta kaupungin sisääntulotiellä on tavoitteena uudistaa ja kohentaa muuttamalla alueen käyttötarkoitusta. Tien länsipuoli on jo kaavoitettu ja osittain rakennettu toimisto- ja toimitilakäyttöön. Vaasantien itäpuoli on poistumassa teollisesta käytöstä, alue tullaan kaavoittamaan pääosin kerrostalo-asumiseen (A).

Kauppajoupin (T1) alueella nykyistä voimakasta kaupallista keskittymää voimistetaan edelleen toisenkin hypermarketin mahdollistavalla asemakaavalla. Tavoitteena on myös suunnitella uusi liittymä kantatiele. Myös Pohjan alueelle (T3) suunnitellaan asemakaavan muutoksella entisestään voimistuvaa kaupallista vyöhykettä vähittäiskaupan suuryksiköineen. (T2) alueen asemakaavalla mahdollistetaan voimalaitoksen rakentaminen alueelle, samalla huomioiden arvokkaan maisema-alueen ja kaupunkirakenteen eheyttäminen. (http://www.seinajoki.fi/tekniikka/kaupunkisuunnittelu_ja_kaavoitus/kaavoituskatsaus.html/31093.pdf, 17.9.2009).

3.3 Reitistöt/yhteydet

”Seinäjoen kaupunkikuvaa leimaavat vilkas autoliikenne ja leveät päätiet. Junaliikenne on olennainen osa kaupunkia, mutta kaupungin sisäisten yhteyksien kannalta rautatie on oma maailmansa” (Orrenmaa, 35) Lukuisat ratalinjat muodostavat fyysisiä, kulkua rajoittavia esteitä, joiden varrella ylitys- tai alitus-paikat ovat harvassa. Merkittävimmät suurten teiden risteyskohdat sijaitsevat kaupungin pohjoisreunalla. Itikanmäellä ja raviradan itäpuolella.

3.4 Maanomistus

Kaupungin maanomistus käy ilmi sivun 22 kartasta.

yleiskaava 1994

Niemiönmaan
osayleiskaava 2020

Keskustan oyk (vireillä)

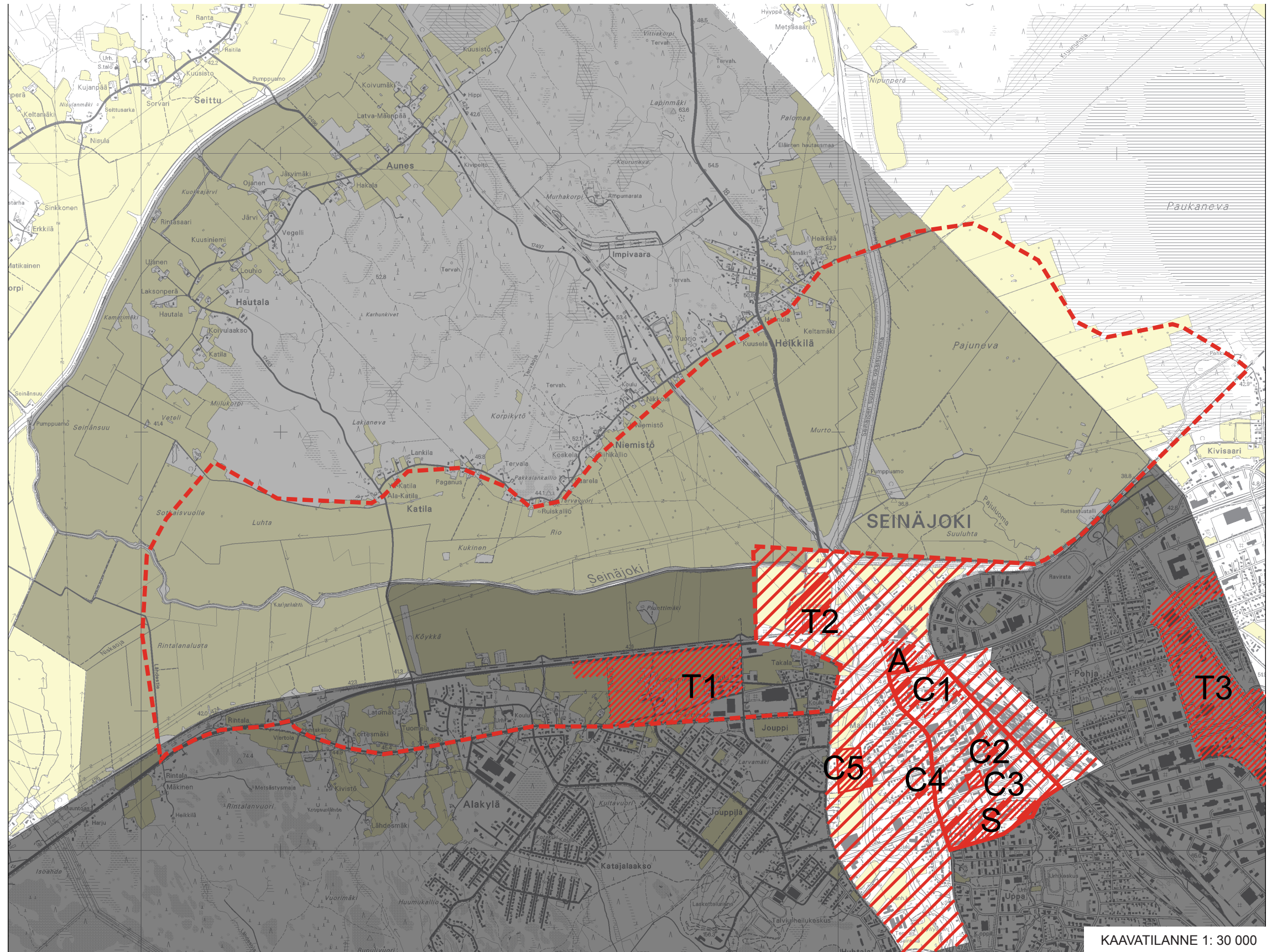
rakennemalli

Seinäsuun ja lakeuden-
rannan oyk (selvitysvaihe)

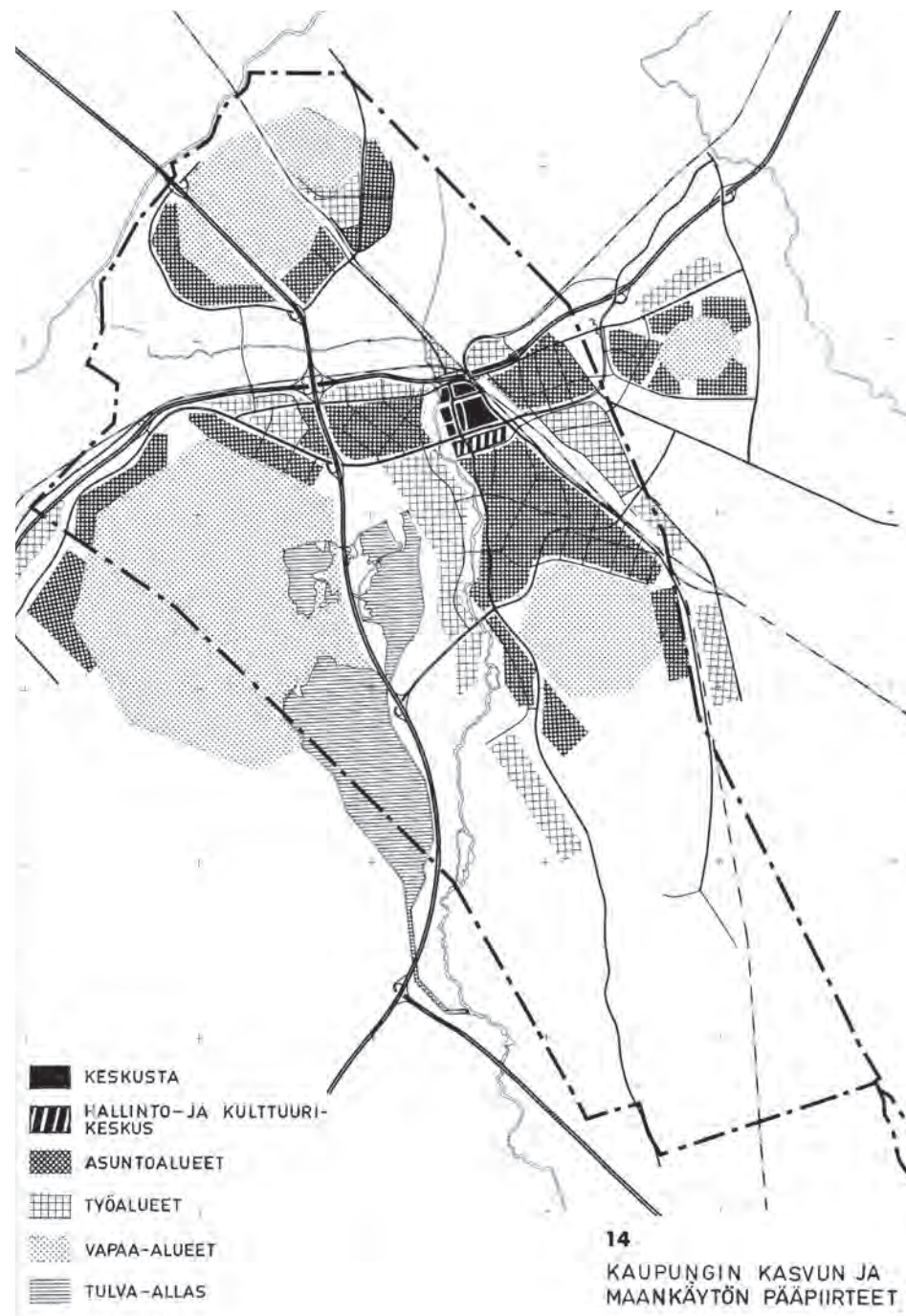
asemakaava
(vireillä/suunnitteilla)

T
A
C
S

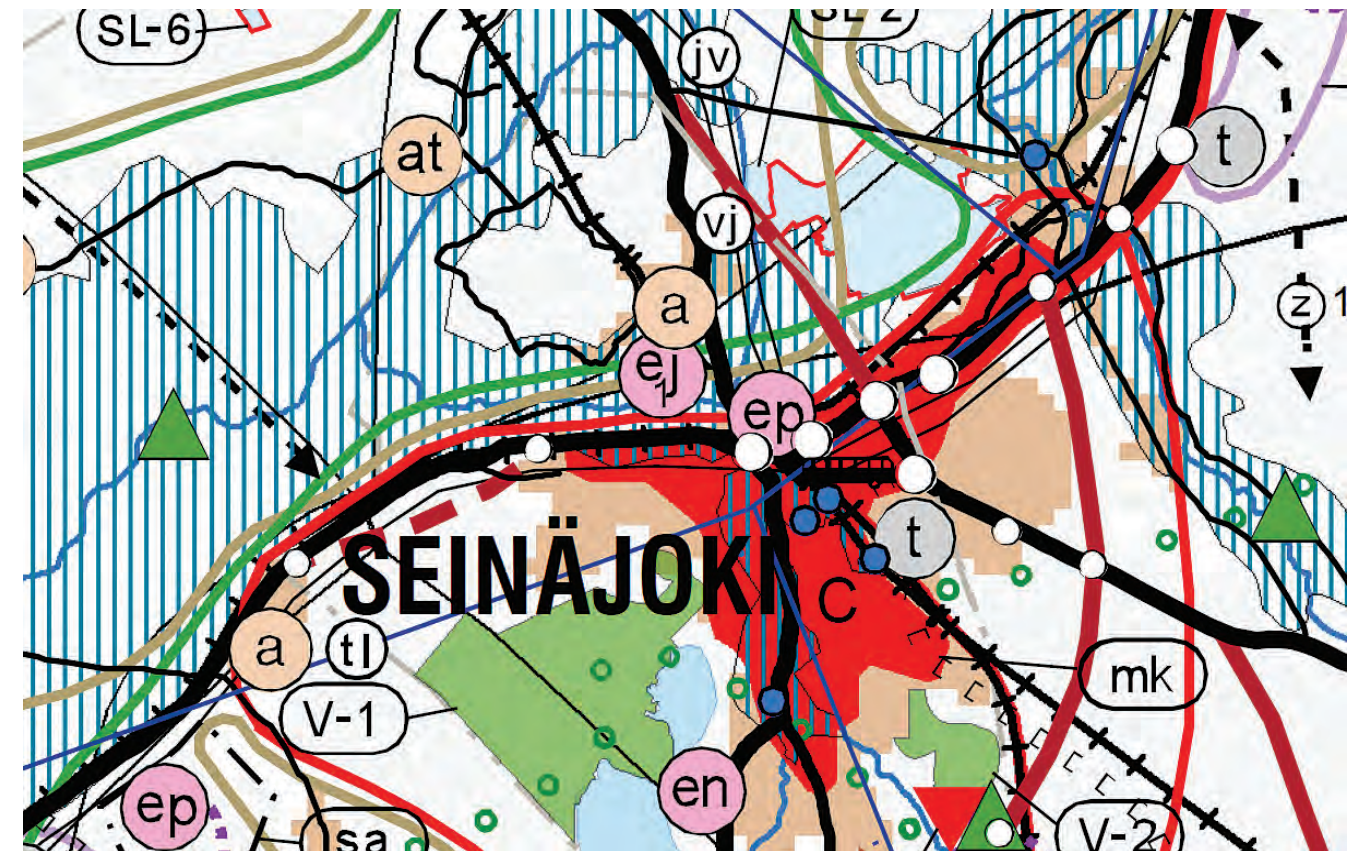
työpaikka-alue
asuntoalue
keskusta-alue
suojelu-alue

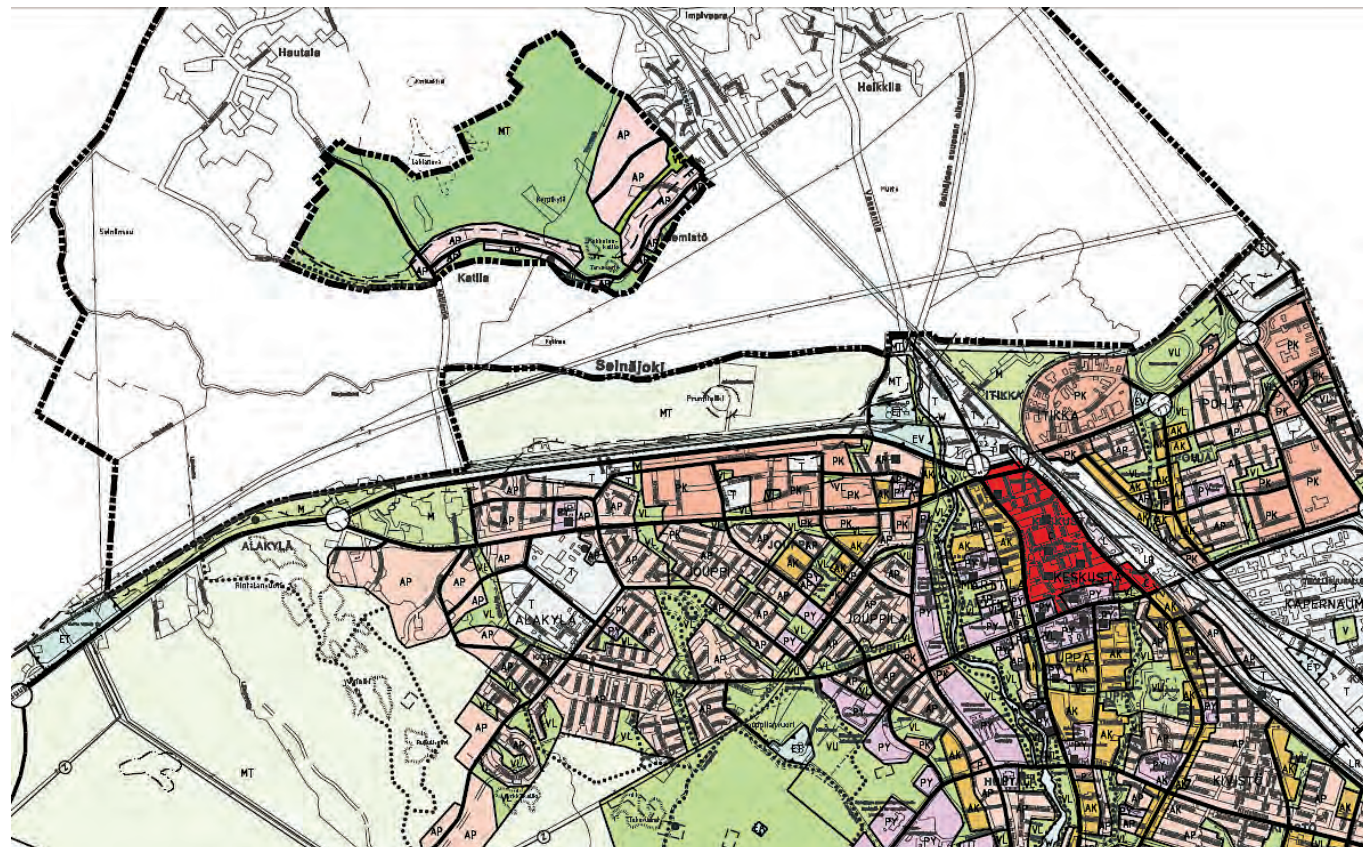
KAAVATILANNE 1: 30 000

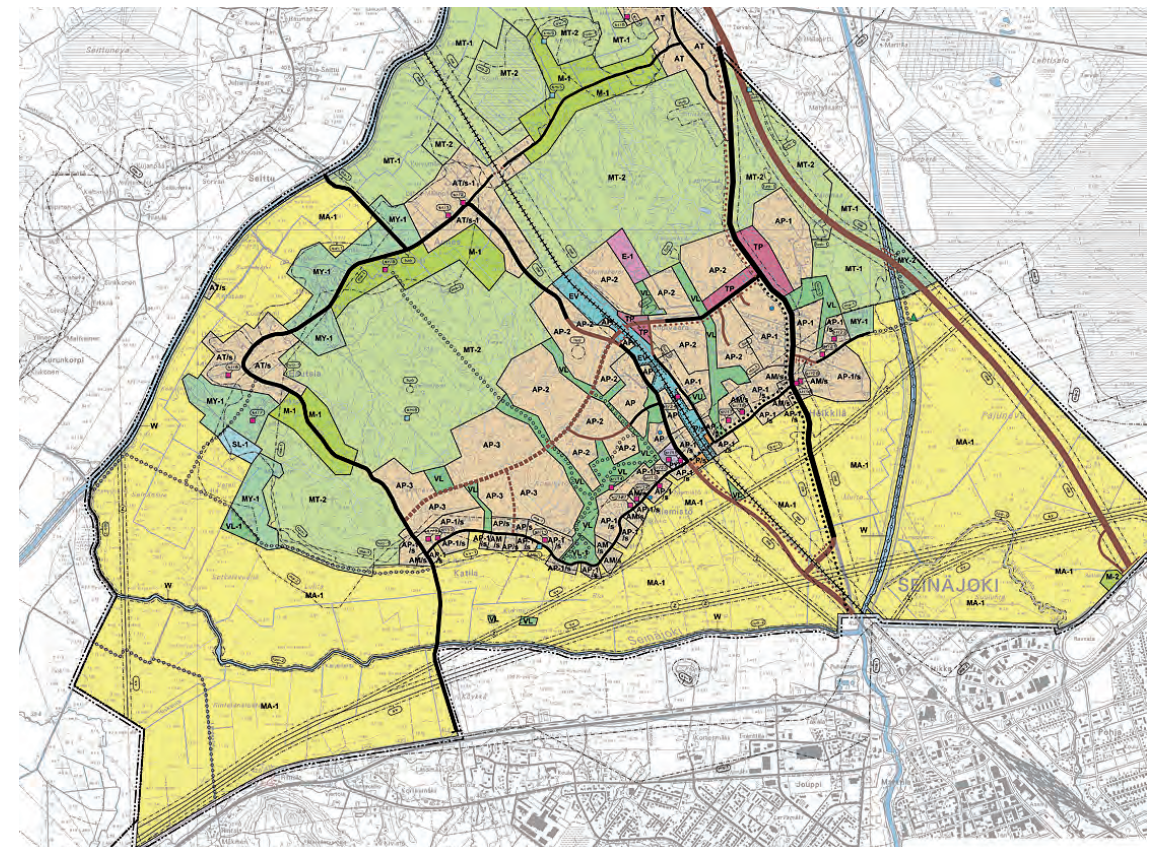
Seinäjoen yleiskaavan 1968 liitekuva kaupungin kasvun ja maankäytön pääperiaatteista

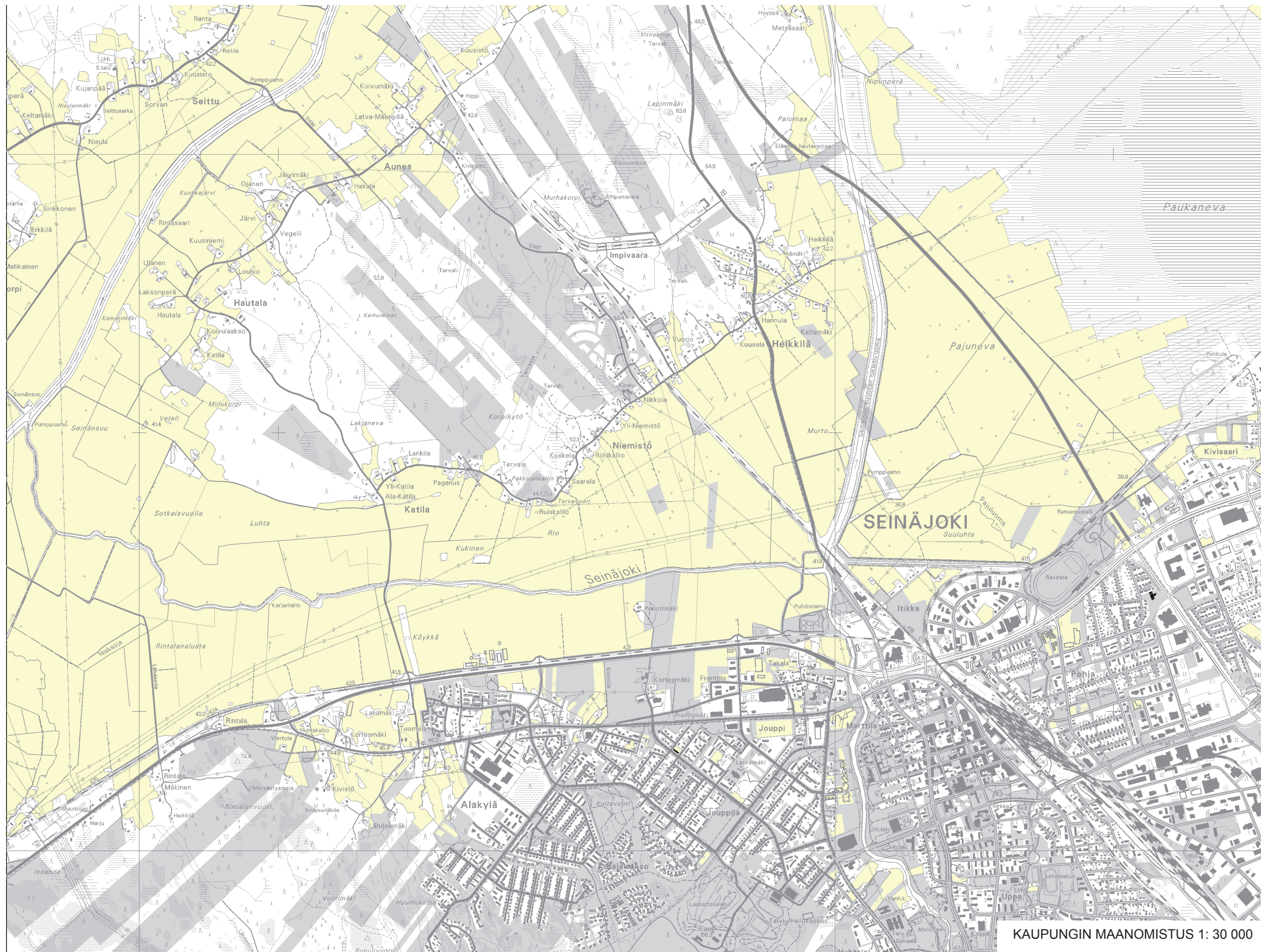
Maakuntakaava 2005.

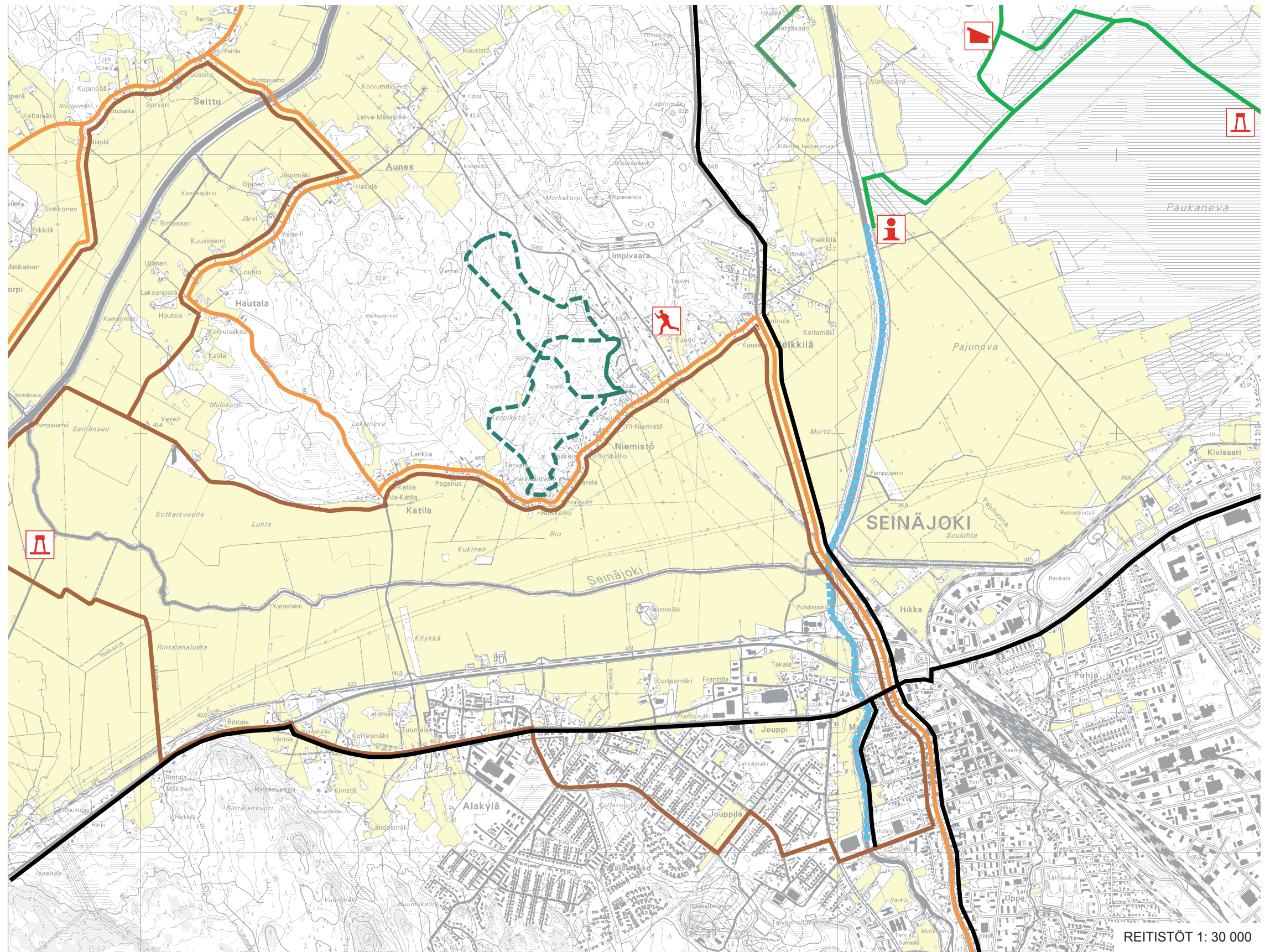
Seinäjoen yleiskaava 1994.

Niemistönmaan osayleiskaava 2020.

- maisematie
- luontopolku
- pitkospuut
- latusuunnitelma
- jokilaivareitti
- tärkeä pyörätie
- infopiste
- laavu
- näkötorni

3.5 Maisemakuva

Tarkastelualueen maisema on tunnusomaista etelä-pohjalaista maisemaa. Toiminta ja elämä keskittyvät jokilaaksoihin, selänteet ovat takamaita. Tasainen topografia aikaansaa alueella erittäin horisontaalisen maiseman. Merkittävimmän osuuden maisemassa saavat pellot ja taivas. Laaksosta tai sen reunoilta avautuu laajoja, kilometrien mittaisia näkymiä, jotka rajautuvat kaupungin silhuettiin tai sinivihreisiin metsänreunoihin.

Maisema on suoraviivaista: peltokuviot ovat sarkajaon jäljiltä suoraviivaisia, savimailla virtaavat joet ovat suoria, vanha päätiestö seuraa suoria jokia, rautatiet ovat suoria, erityisen suoria ovat uudella rakennustekniikalla 70-luvun jälkeen rakennetut päätiet ja oikaisu-uomat.

Laajat pellot saavat maiseman vaikuttamaan yhtenäiseltä ja mittakaavaltaan suurelta. Tuhansien latojen muodostama latomeri on lähes hävinnyt maisemasta. Salaojituksen myötä pellot ovat muuttuneet entistä yhtenäisemmiksi kentiksi, joita rikkovat vain valta- ja rajaojat. Alueella viljellään enimmäkseen viljakasveja, joten maisema värittyy kauttaaltaan vuodenaikojen mukaan vihreästä, keltaiseen, mustaan ja edelleen valkoiseen. Avoimen laakson virtavedet näkyvät maisemassa yhtenäisen puuston ansiosta. Rantapuusto on maisemaelementti ja maamerkki. Maamerkkeinä toimivat myös selänteiden korkeat mäet, joita tasaisessa ympäristössä on alettu nimittää vuoriksi. (Orrenmaa, 9).

Horisontaalisen maiseman vastapainona perinteinen rakentaminen on ollut vertikaalista. Kaksfoonin-kisen pohjalaistalon toinen kerros rakennettiin usein pelkästään ”komeuren tähären” vaurautta osoittamaan. Muita tyypillisiä piirteitä perinteiselle rakentamiselle ovat kappalemaisuus, harmoniset mittasuhteet, viimeistellyt yksityiskohdat ja punamultaväritys. (Orrenmaa, 9).

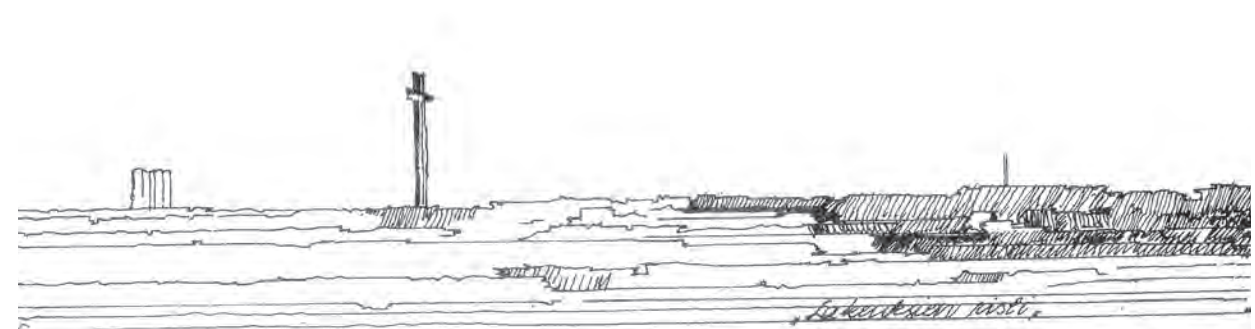
Tarkastelualueen viljellyt jokilaaksot kuuluvat Ilmajoen Alajoen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. ”Parhaimmillaan noin viisi kilometriä leveän viljelylakeuden ydin on laakeassa uomassaan rauhallisesti virtaava Kyrönjoki. Sivujokien laaksoja myöten viljelyaukea leviää haarakkeina sivulle päin: laajimmat viljelykset ovat Seinäjoen laaksossa. Seinäjoen maisema-alueen reunoilta avautuvat monin paikoin komeat näkymät yli lakeuden. Lakeutta elävöittävät vielä jäljellä olevat ladot. Seinäjoen kaupungin pohjoispuolella lakeusmaiseman poikki kulkevat säteittäisesti rautatie, maantie ja Seinäjoen suuosan oikaisu-uoma. Jokilaaksoa rajaavan Niemistönmaan maisemakuva on pääosin kaunis: Katilan, Niemistön ja Heikkilän raittikylissä on säästynyt siellä täällä perinteisiä pohjalaistaloja 50-luvun talojen ja uudemman rakennuskannan välissä.” (<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=111151&lan=fi>, luettu 23.9.09). Selvitysalueelle sijoittuvat myös seuraavat valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt: Kyrönjoen kulttuurimaisema A, Joupin kylän vanha asutus B, ja Aalto-keskus C.

Tehostunut ja voimaperäinen maatalous on yksinkertaistanut maisemaa. Yksittäiset elementit kuten ladot, alajokisaunat, savikaivot, avo-ojat, yksittäispuut ovat lähes hävinneet. Laiduntamisen vähentyessä/loppuessa jokivarsi on kasvanut umpeen. Suurin ongelma lakeusmaisemassa ovat pitkiä näkymiä katkaisevat oikaisu-uoman ja ratojen penkereet. Tulvasuojeluun rakennettua oikaisu-uomaa voidaan pitää näkyytyensä ja kokonsa perusteella suuren mittakaavan maisemavauriona. Haittavaikutusta lisää entistään penkereiden puusto. Osittain näkymiä katkaisevat myös umpeenkasvanut joenvarsi ja metsittyneet pellot. Kookkaat 400 ja 220 kV:n voimalinjat hallitsevat paikoitellen maisemakuvaa, mutta ne eivät sulje pitkiä näkymiä ja sopivat mittakaavallisesti maisemaan. Niemistönmaalle, näkyvälle paikalle avoimen peltolaakson reunaan, rakennetut omakotitalot poikkeavat perinteisestä rakentamistavasta.

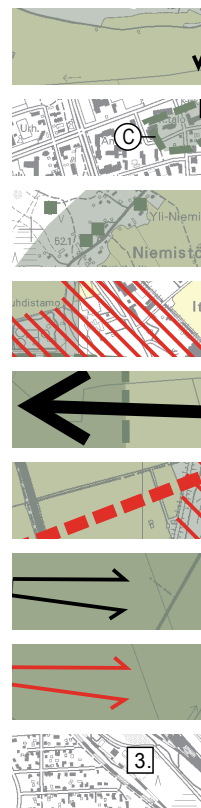
Seinäjokilaakso on kokonaisuudessaan tulva-aluetta ja tulvariski on säilyttänyt jokilaakson rakentamattomana, yhtenäisenä viljelyalueena. Viime vuosikymmenenä on kehitetty virkistys- ja matkailutoimintaa, mikä näkyy vähitellen maisemakuvassa jokiliikenteenä ja kasvavana kiinnostuksena maisemanhoitoon.

Kaupunkimaiseman kohokohtia tarkastelualueella ovat Aaltokeskus, etelä-pohjoissuuntainen jokivarsi sekä melko hyvin säilynyt Alakylän pienipiirteinen viljelymaisema metsäalueineen ja pihapiireineen. Laajimmat maisemaltaan ongelmalliset ja jäsentymättömät alueet sijoittuvat kaupungin pohjoisreunaan Joupin ja Paukanevan väliselle alueelle.

Kaupungin silhuetti on kokenut suuren muutoksen viime vuosina. Aallon näkymäpiiroksessa matalasta kaupunkirakenteesta erottuivat vain Lakeuden risti ja viljasiilot. Nyt silhuetissa erottuvat seuraavat maamerkit: Jouppilanvuori (1), Lakeuden risti (2), Valtion viljasiilo (3), Suomen rehu (4), Kapernaumin voimalaitos (5) Itikan toimitalo (6) sekä Rintalan vuori (7).

Pystysuuntaiset elementit saavat suuren huomioarvon lakeuden horisontaalisessa maisemassa. Alvar Aallon luonnos Lakeudenrististä ja kaupungin silhuetista pohjoisesta saavuttaessa. Piirros kirjasta Näkyyhän se varmasti.

valtakunnallisesti arvokas maisema-alue

valtakunnallisesti merkittävä kult.historiallinen ympäristö

merkittävä rakennus tai rakennusryhmä

ongelma-alue

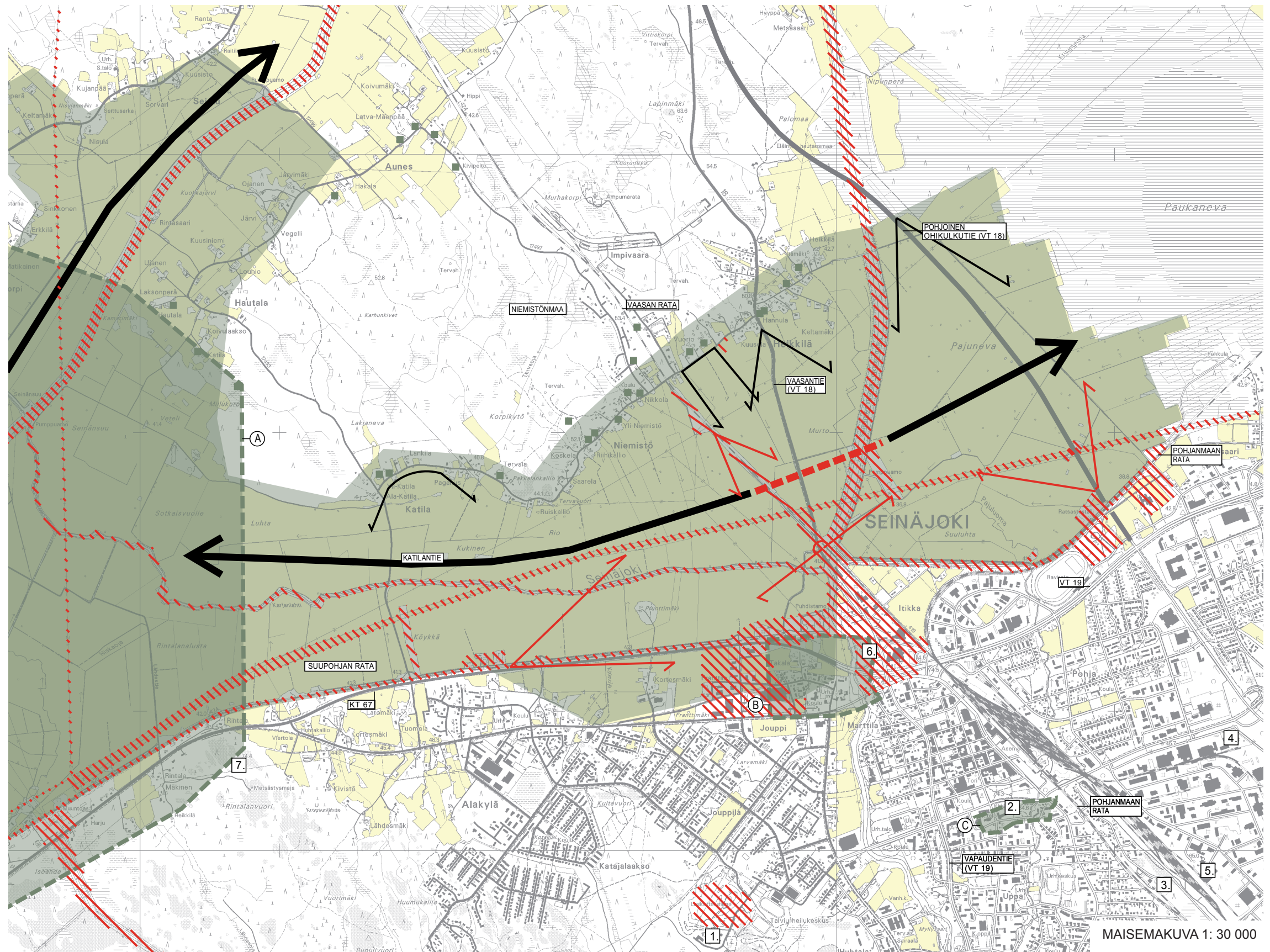
tärkeä laaksonäkymä

peittynyt laaksonäkymä

tärkeä näkymä

peittynyt näkymä

maamerkki

MAISEMAKUVA 1: 30 000

Seinäjokilaakso takanaan kaupungin silhuetti Nurmon vesitornilta Itikan sisääntuloalueelle. Kuva on otettu noin kahden kilometrin etäisyydeltä laakson pohjoisreunalta

Kaupungin sisääntulonäkymä Valtatieltä 18.

Nykyinen kaupungin reuna. Kahdeksankerroksiset toimisto- ja asuinrakennukset sekä mainostornit nousevat reippaasti puiden latvusten yläpuolelle. Lakeudenristi pysyy kuitenkin silhuetin dominanttina.

Seinäjokilaakso takanaan kaupungin reuna Joupista Alakylään. Keskellä ylijäämämaista rakennettu Jouppilanvuori. Kuva on otettu noin kahden kilometrin etäisyydeltä Niemistönmaalta.

Prunttimäen metsäsaareke kaupungin edustalla.

Seinäjoen oikaisu-uoman puustoiset penkereet katkaisevat pitkät laaksonsuuntaiset näkymät.

Oikaisu-uoma.

Peltolaakson maisema teknistyy.

Valtakunnallisesti arvokas Ilmajoen Alajoen alueeseen kuuluva Seinäjoen laakso. Laaksonsuuntainen näkymä Katilantieltä, vasemmalla Niemistönmaan moreeniselänteen asutusta.

3.6 Aluetta koskevat selvitykset ja suunnitelmat

Seinäjokivarren keskuspuisto

Maisema-arkkitehti Pia-Liisa Orrenmaa laati vuonna 1997 diplomityönä etelä-pohjoissuuntaisen Seinäjoen rannoille keskuspuiston yleissuunnitelman. Suunnitelma ulottuu Soukaltajoelta Itikan kaupungin-osaan. Suunnitelmassa käytettiin alueesta ensimmäistä kertaa nimitystä keskuspuisto, vaikka lähtökohdat keskuspuiston kehittämiselle olivat kauan olleet selviä. Suunnitelman tavoitteena oli herättää uusia ajatuksia stereotyyppisen puistokäsityksen: leikkonurmi- pensasryhmät- jalopuut täydentäjiksi sekä toimia pohjana jatkosuunnittelulle. (Orrenmaa, 3).

Orrenmaan suunnitelmassa hyödynnetään rantojen vahvuuksia monipuolisesti ja luodaan onnistuneesti uutta maisemaa.

Seinäjoki Jokiprojekti, Kehittämishanke

Jokiprojektityöryhmä jatkoi Orrenmaan yleissuunnitelmasta, mutta raportti on luonteeltaan pienipiirteinen ja mahdollisimman nopeaan toteutukseen tähtäävä suositus, jossa maisema-arkkitehtooniset ideat eivät ole enää mukana. Kehittämishankkeen (1998-2000) tavoitteena oli parantaa ranta-alueiden saavutettavuutta ja virkistyskäyttöä, edistää maisemanhoitoa ja vesimaiseman esille tuomista kaupunkikuvassa (Jaakola et al. 2000). Yleissuunnitelmassa esitetään raitit joen molemmin puolin, polkuverkostoa sekä kasvillisuuden luonne. Työn loppuvaiheessa suunnittelualuetta laajennettiin Seinäjoen vanhalle uomalle sekä oikaisu-uomalle. Jokia ja niiden ympäristöä kehitetään virkistysalueena. Oikaisu-uoman valleille kunnostetaan 1,5 metrin levyinen niittytie, joka ajoittain johdetaan tie rantaan tai peltotielle. Seinäjoen vanhan uoman vesimäärää on esitetty lisättäväksi, mutta pumppaamokustannusten takia siihen ei ollut halukkuutta. Seinäjoen pohjoisrannan peltotie ehdotetaan kunnostettavaksi Puhdistamontieltä Katilantielle.

Kurikan-Ilmajoen jokimaisemasuunnitelma

Uki Arkkitehdit Oy:n vuonna 1998 valmistunut Kurikan-Ilmajoen jokimaisemasuunnitelma ulottuu Seinäjokilaaksoon saakka, mutta varsinaiset analyysit ja suunnitelmat kuitenkin puuttuvat Seinäjokilaakson osalta. Suunnitelman tavoitteena oli kehittää jokirantojen maisemakuvaa ja virkistystoimintaa sekä parantaa vedenlaatua maatalouden erityistukien avulla. (Uki Arkkitehdit Oy. 1998).

Seinäjoen keskustan rakennemalli

A-konsultit ovat aloittaneet keväällä 2009 Seinäjoen keskustan rakennemalli-vaihtoehtojen laadinnan. Suunnitelmaa tehdään uuden keskustan osa-yleiskaavan pohjaksi.

Eläintalouden suuryksiköt

Alakylässä kahdella yrittäjällä on tarkoitus laajentaa eläintilojaan. Eläintalouden suuryksiköitten sijoittamiseen tekevät haasteelliseksi maanomistus, arvokas maisema-alue, tulvat ja hajuhaitat, joiden vuoksi suuryksiköt on sijoitettava vähintään 450 metrin päähän asutuksesta. Suuryksiköt tulevat tarvitsemaan kokonsa takia yva-menettelyn ja ympäristöluvan.

Seinäjoen luonto

Seinäjoen luontoa koskevien selvitysten: Seinäjoen luonnon perusselvitys osat I ja II (1989) sekä Seinäjoen luonto (1998) ja Seinäjoen luonto II(1999) selvitysaluetta koskevat tiedot on koottu kasvillisuutta käsittelevään kappaleeseen 3.3.

Itikanmäki

Itikanmäelle on tehty useita suunnitelmia viime vuosien aikana. Nyykoolin alueen kutsukilpailun voitti syksyllä 2009 Eero Lahden kerrostaloalue. Itikan risteysalueen tuntumaan on rakennettu ensimmäinen Arto Sipisen toimiston suunnittelema 9-kerroksista toimitaloista. Vanhaa VR:n korjaushallia ollaan parhailaan kunnostamassa Rytmimusiikin keskuksiksi. Vuonna 2005 aloitettiin Jätteenpolttolaitoksen suunnittelu, mutta hankkeesta on kuitenkin luovuttu. Nykyisen jätevedenpuhdistamon viereen on suunniteltu pienimittakaavainen voimalaitos.

Ravikeskussuunnitelmat

Seinäjoesta ideoidaan hevosurheilun keskusta, jossa nykyisen raviradan itäpuolelle rakennettaisiin eläinklinikka sekä hevostalleja. (Sanomalehti Ilkka maaliskuu 2010).

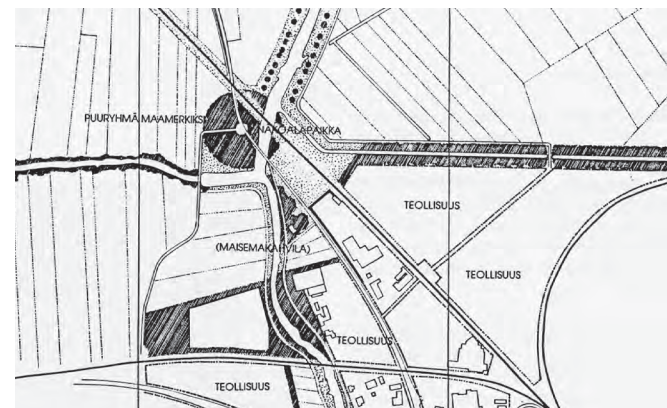
Kauppajouppi

Entiselle Joupin peltoaukealle on 90-luvulta lähtien rakennettu kaupan yksiköitä ja pienteollisuutta. Alueella on säilynyt Kortesmäen maatila ja melko laajoja peltoalueita. Tällä hetkellä alueelle ollaan laatimassa kaupan hypermarketin mahdollistavaa asemakaavaa, joka sallii 100 000m² rakennusoikeutta

kaupalle. Kaavan toteutuessa entinen peltoaukea tulee muuttumaan kokonaan suurimittakaavaiseksi markettien maisemaksi. Mikäli alue rakennetaan asemakaavan mukaisesti, tulee rakennussuunnittelussa kiinnittää huomiota julkisivujen, mahdollisten mainostornien ja kylttien sekä liikennealueiden yhtenäiseen ja suurimittakaavaiseen suunnitteluun, jotta ne sopivat arvokkaan lakeusmaiseman taustaksi.

Kaupan laskelmien mukaan Seinäjoki tarvitsee lisää kaupallisia palveluita. Yleiskaava-arkkitehti Martti Norjan mukaan keskustaan mahtuisi kauppaa palvelevaa 1-kerroksista tilaa vain 70 000 m² tarvittavan 100 000m²:n sijaan. Kauppa-Jouppi sijaitsee myös kohtuullisen lähellä (1.5 km) keskustasta. Miksi kaupan tiloja ei voisi sijoittaa osittain kahteen kerrokseen keskustaan?

Toteutumaton suunnitelma keskuspuistosta ja sen päätteestä Itkanmäellä (Orrenmaa 1997).

Suunnitelma rantareiteistä Itkanmäellä (Jaakola et al. 2000).

Arto Sipisen toimiston suunnittelemat toimistotalot Itkanmäellä. Kuvan ensimmäinen rakennus on valmistunut keväällä 2010. Korkeat rakennukset työntyvät valitettavan lähelle jokea ja Vaasantie rajautuu tympeään pysäköintialueeseen.

Kutsukilpailun voittanut Eero Lahden toimiston ansiokas suunnitelma kerrostaloalueesta Itkanmäelle.

Helin co:n suunnittelema hypermarkettialue Jouppiin. Suunnittelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota alueen sopoeuttamiseksi osaksi arvokkaan maisema-alueen taustamaisemaa.

4 SUUNNITTELUALUE, SEN OSA-ALUEET JA MAISEMAN KEHITTÄMISEN HAASTEET

Suunnittelualue koostuu itä-länsisuuntaisesta peltolaaksosta sekä Seinäjoen kaupungin pohjoisreunalla sijaitsevista Alakylän, Itikan ja Kivisaaren alueista.

4.1 Peltolaakso

Peltolaakson maiseman arvoja ja ongelmia on käsitelty kohdassa 3.5.

4.2 Kaupungin reuna

Rosoista kaupungin reunaa rajaa pohjoisessa tulvarajaa myötäilevä rautatie. Etelässä reuna-alue rajautuu viimeistään Suupohjantiehen ja Kantatiehen 67.

Kaupungin pohjoisreunan merkitystä arvokkaan maisema-alueen taustana, kaupungin silhuettina ja imagon luojana ei ole täysin ymmärretty. Viljellyn peltolakeuden ansiosta kaupungin reunaa voi pohjoisesta saavuttaessa tarkastella jo kahden kilometrin etäisyydeltä ja koko kaupunkikeskustan laajuudelta. Kaupungin reunan tulisi tarjota tyylikäs tausta arvokkaalle maisema-alueelle ja herättää saapujan mielenkiinto kaupunkia kohtaan.

Seinäjoen pohjoisreuna on alunperin kaavoitettu pääasiassa teollisuus-/ työpaikka-alueeksi. Nykyinen maisema on alueella monin paikoin sekavaa ja koko aluetta leimaa suunnittelemattoman ja hoitamattoman takapihan tunnelma. Reuna-alueelle sijoittuu eläintalouden suuryksiköitä, pienteollisuutta, energiatuotannon ja jätehuollon rakenteita, toimistorakentamista ja ravirata-alue. Alueelle on suunnitteilla kaupan suuryksikkö ja eläintalouden suuryksikköjen laajennuksia.

Reuna-alueelta on muodostettavissa virkistykseen ja matkailuun sopivia reittiyhteyksiä Seinäjoen ja Kyrönjoen kulttuurimaisemaan, metsäseläiteille ja Paukanevalle. Reuna-alueelta avautuu upeita näkymiä jokilaaksoon.

Kaupungin reunan suunnittelualueet:

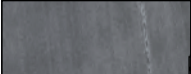
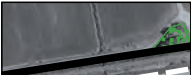
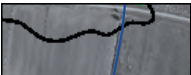
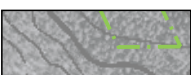
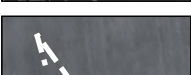
- 1. Alakylän maaseutumaisema
- 2. Itikan sisääntuloalue
- 3. Kivisaari

4.2.1 Alakylän maaseutumaisema

Pohjoisreunan maisemallinen kohokohta on Alakylän melko hyvin säilynyt perinteinen ja pienipiirteinen 1900-luvun alun viljelymaisema: Pienehköt pellot ja maisemaa rajaavat metsänreunat ovat säilyneet kohtuullisen eheinä, rakentaminen on sijoittunut pääosin maisemallisesti oikein metsän reunavyöhykkeelle, peltojen ääreen. Alueesta on kehitettävissä rauhallinen taustamaisema lakeudelle ja samalla myös miellyttävä kaupungin sisääntuloalue lännestä saavuttaessa.

Suunnittelualueen korkein kohta Rintalanvuori (1) ja sitä ympäröivät metsäselänteet muodostavat taustan peltomaisemalle. Ehyet reuna- ja lakialueiden metsät ovat tärkeitä sekä lähimaisemassa, että suurmaisemassa kaupungin silhuettia tarkasteltaessa. Rintalan vanha pihapiiri jyrkän metsäniemekkeen päässä muodostaa alueella maiseman solmukohdaksi (2). Huhtakallion perinteinen pihapiiri toimii maamerkinä Kantatien 67 ja Suupohjantien risteysalueella (3). Alueella sijaitsee kaksi paikallisesti merkittävää metsäluontokohdetta. Kantatieltä avautuu hulppeita näkymiä peltolaaksoon sekä etelän pienipiirteiseen viljelymaisemaan.

Haasteena ovat aluetta pirstovat rautatie ja päätiet. Maisemallisina haittoina ovat peltojen rakentaminen sekä metsitys ja metsittyminen. Alaville pelloille sijoitetut rakennukset ja metsitykset häiritsevät näkymiä sekä rikkovat ehyttä maisemaa. Alakylän suunnitteluun luovat haastetta laajentamista aikovat eläintalouden suuryksiköt. Hantulan nykyinen suursikala (4) on rakennettu maisemallisesti oikeaan paikkaan: luontaiselle laaksoon työtyvälle ja muuta maastoa korkeammalle hienohietaniemekkeelle. Myös Kortesmäen nykyinen kanala (5) on sovitettavissa maisemaan. Maisemallisen sijoituksen lisäksi suuryksiköiden sijoittamista rajoittavat tulva-alue, voimalinjat sekä hajuhaitat, joiden vuoksi eläintalouden suuryksiköiden on sijaittava vähintään 450 metrin etäisyydellä asutuksesta.

- pelto
- rautatie
- voimalinja
- kaupungin reuna
- tärkeä metsän reuna
- merkittävä puro/luoma
- maisemallinen solmukohta
- toiminnallinen keskittymä
- merkittävä luontokohde
- maisemallinen ongelma-alue
- epäsiisti tai tilallisesti jäsentymätön alue
- näkymiä peittävä tai häiritsevä kasvillisuus
- maisemallisesti tai suojavaikutukseltaan merkittävä kasvillisuus
- maisemaan sopimaton tai häiritsevä rakennus
- maisemallisesti merkittävä rakennus
- tärkeä näkymä
- avattava näkymä

Rintalan vanha pihapiiri peltolaaksoon työntyvän metsäniemekkeen päässä muodostaa maisemallisen solmukohdan.

Tulvakorkeuteen pengerreretty rautatie rajaa Seinäjokilaaksoa.

Rintalanvuoren ehyet laki- ja reuna-alueet kehystävät Alakylän peltoja.

Näkymä Kantatieltä 67 Seinäjoen viljeltyyn laaksoon.

Hantulan suursikala jokilaakson reunalla.

4.2.2 Itikan sisääntuloalue

Itikanmäki on vanhaa teollisuusaluetta, jota pirstovat oikaisu-uomat, rautatiet ja päätie. Kaupungin sisääntulotie on epämääräinen, leveä sekä rajautumaton. Sisääntuloalue on rakennuskannaltaan kirjavaa: jätevedenpuhdistamo hajuhaittoineen (6), varastoalueita, bensiiniasema (7), taimitarha (8), kodinkonemyymälä (9) ja käytetyn tavaran myymälöitä (10). Rakennuskannan lisäksi maisemaa kirjavoittavat mainoskyltit, sähköasema (11), voimalinjat, jokirantojen ja pengerrysten ryteikköinen kasvillisuus ja joutomaa-alueet. Maankaatopaikka (12) puhdistamon länsipuolelle jatkaa sotkuisen takapihan tunnelmaa kaupungin edustalla.

Itikanmäki on voimakkaan muutoksen alla. Vanhaa korjaushallia (13) rakennetaan Etelä-Pohjanmaan rytmimusiikin keskuksiksi. Kaupungin puoleisille alueille on purettujen 1800-luvun tehdas- ja tuotantorakennusten tilalle kaavoitettu toimitaloalue (14), josta yksi rakennus on juuri valmistunut. Valitettavasti uusi 9-kerroksinen toimitalo on sijoitettu kiinni joen rantaan, jolloin mahdolliselle tulevaisuuden keskuspuistolle jää vain niukka kulkuväylä ja joelle ei jää sen maisemallisen arvon mukaista tilaa. Sen sijaan tila on käytetty asfalttiseen, aina Vaasantielle asti jatkuvaan pysäköintialueeseen. Avoin kenttä ei rajaa tilaa ennen tärkeää pääristeystä ja kaupunkikeskustan alkua.

Itikan toimitalon vastakkaisella puolella historiallisen Nyykoolin alueen kutsukilpailun voitti syksyllä 2009 Eero Lahden arkkitehtitoimiston suunnittelema tanskalaishenkinen kerrostaloalue (15). Toteutessaan alueesta tulee yksi harvoista arkkitehtuuriltaan korkeatasoisista asuinympäristöistä Seinäjoella. Nykyisen jätevedenpuhdistamon viereen on lisäksi suunnitteilla pienimittakaavainen voimalaitos (16). Vanha korjaushalli on maisemallisesti merkittävä rakennus. Halliin sijoitettava Rytmimusiikkikeskus sopii toiminnaltaan alueelle hienosti ja tulee nostamaan alueen imagoa. Uudisrakentamisen tyylin soisi säilyttävän Itikanmäen teollista ja joutomaa-alueiden villiä henkeä.

pelto

rautatie

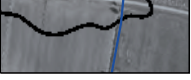
voimalinja

kaupungin reuna

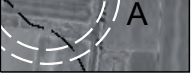
tärkeä metsän reuna

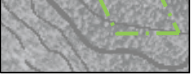
merkittävä puro/luoma

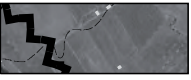
maisemallinen solmukohta

toiminnallinen keskittymä

merkittävä luontokohde

maisemallinen ongelma-alue

epäsiisti tai tilallisesti
jäsentymätön alue

näkymiä peittävä tai
häiritsevä kasvillisuus

maisemallisesti tai
suojavaikutukseltaan
merkittävä kasvillisuus

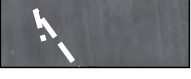
maisemaan sopimaton tai
häiritsevä rakennus

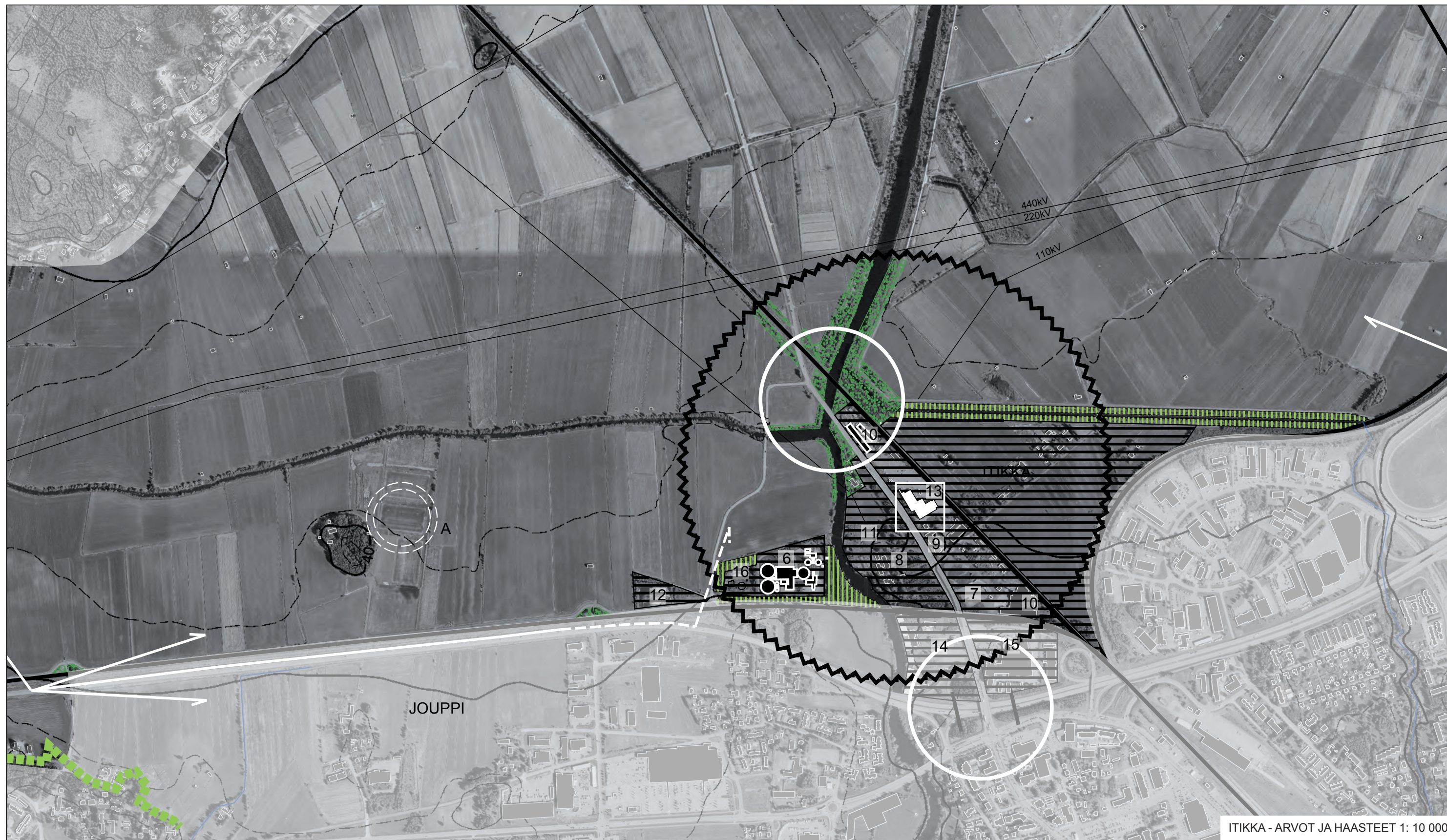
maisemallisesti merkittävä
rakennus

tärkeä näkymä

avattava näkymä

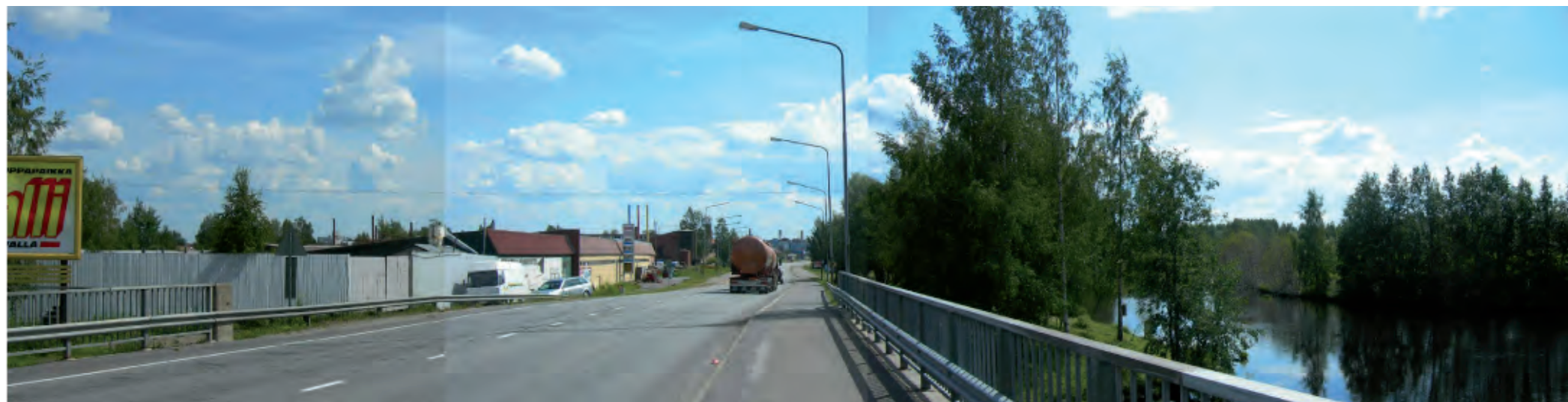

Kohti kaupunkia...

Saapuminen ...

... kaupunkiin

Saapuminen kaupunkiin junalla Vaasan suunnasta.

Seinäjoki kääntyy 90 astetta länteen kaupungin sisääntuloalueella. Käännöskohdasta alkaa myös oikaisu-uoma. Joenvarren kasvillisuus peittää pitkiä laakson suuntaisia näkymiä.

Rytmikorjaamo on maisemallisesti merkittävä rakennus Itikan alueella.

Poistuminen ...

kaupungista.

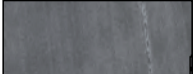
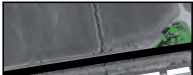
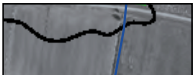
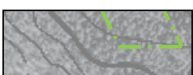
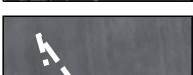
4.2.3 Kivisaari

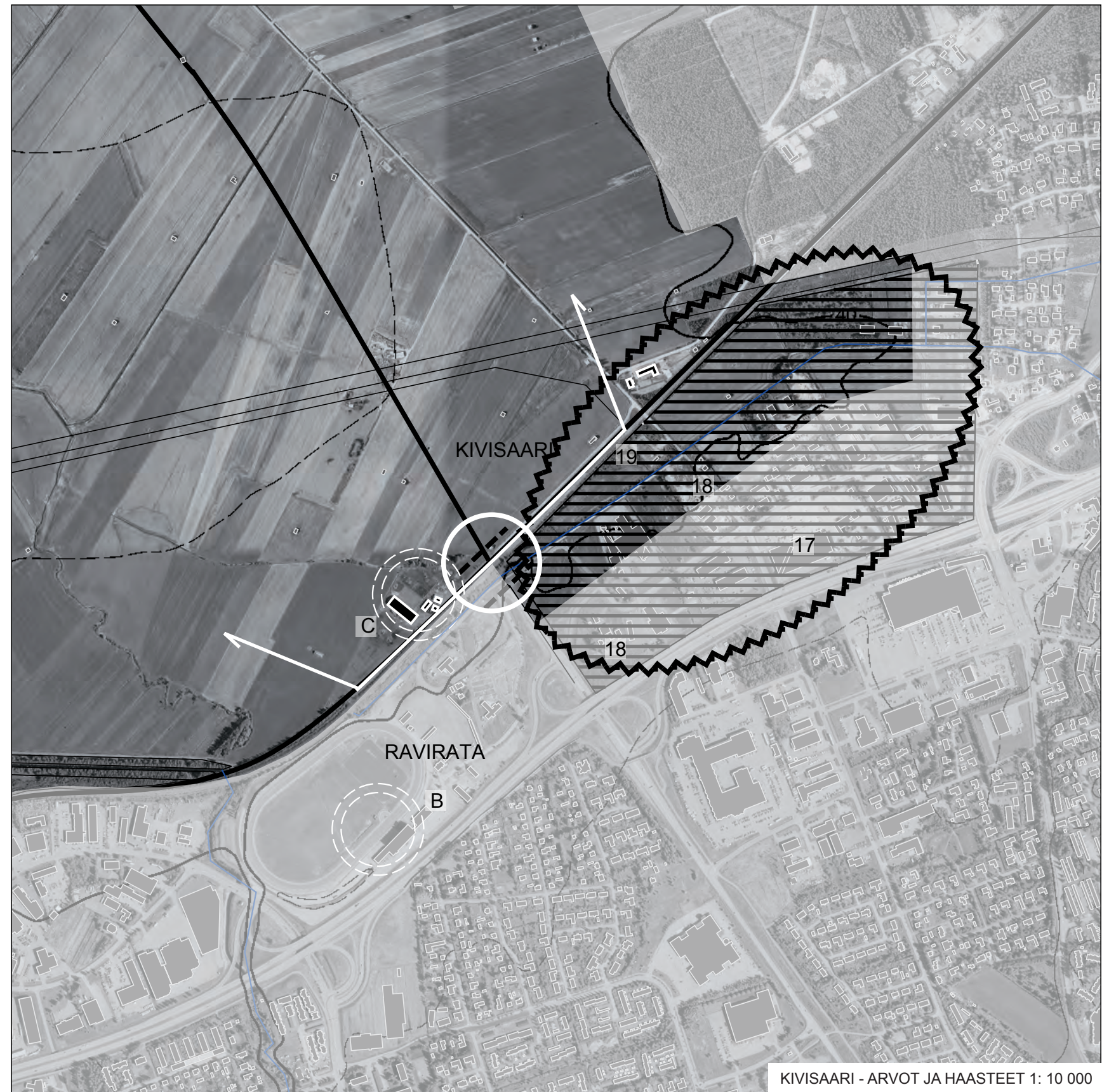
Valtatie 18:n itäpuolella Kivisaarella kauppa ja pienteollisuus ovat kasvaneet nopeasti ja vapaasti ilman kokonaisvaltaista suunnittelua. Rakennuskanta on kirjavaa: kaupan suuryksikkö laajoine pysäköintialueineen (17), jäsentymätöntä liike- ja pienteollisuusrakentamista, vanhaa omakotiasutusta (18) ja pelto-tilkkuja. Alueen pohjoislaidalla sijaitsee myös sähköasema (19).

Kivisaaren tekevät kuitenkin houkuttelevaksi rautatien yli avautuvat näkymät teollistuneeseen ja teknistyneeseen lakeusmaisemaan, hevosurheiluun liittyvät mahdollisuudet ravirata (B), Hevostallit (C), kaupan palvelut ja läheinen Paukanevan natura-alue.

Kivisaaren pienteollisuusmaisemaa Valtatieltä 18 nähtynä.

	pelto
	rautatie
	voimalinja
	kaupungin reuna
	tärkeä metsän reuna
	merkittävä puro/luoma
	maisemallinen solmukohta
	toiminnallinen keskittymä
	merkittävä luontokohde
	maisemallinen ongelma-alue
	epäsiisti tai tilallisesti jäsentymätön alue
	näkymiä peittävä tai häiritsevä kasvillisuus
	maisemallisesti tai suojavaikutukseltaan merkittävä kasvillisuus
	maisemaan sopimaton tai häiritsevä rakennus
	maisemallisesti merkittävä rakennus
	tärkeä näkymä
	avattava näkymä

5 SUUNNITELMA

Suunnitelma luo kaupunkikeskustalle selkeän hahmon pohjoisesta tarkasteltuna. Lakeusmaiseman ominaispiirteitä vahvistetaan muuttuvia maankäyttötarpeita unohtamatta. Suunnitellut reuna-alueet vahvistavat maakuntakeskuksen identiteettiä sekä toiminnallisesti, että maisemallisesti.

5.1 Arvokkaan maisema-alueen kehittämissuunnitelma

Valtakunnallisesti arvokkaan Seinäjokilaakson kehittämisessä on olennaisinta maiseman suuri mittakaava, lineaarisuus ja pitkät näkymät. Käytännössä tämä tarkoittaa viljelyn jatkamista, metsittyneiden tai metsitettyjen peltojen palauttamista pelloiksi tai niityiksi sekä rata- ja tulvapengerten maisemallisen haitan minimoimista raivaamalla ne niityiksi.

Pelloiksi raivattavat metsäalueet korvataan Seinäjoen rannoille istutettavilla rantametsiköillä. Lajeina rantametsissä käytetään pääasiassa lehtipuita, jolloin kapeimmat metsiköt eivät estä talvella näkymiä. Veden, pellon ja metsän reuna-alue tulee muodostumaan aikaa myöden luonnon monimuotoisuuskohteeksi. Rantametsät tuovat joen esille maisemassa ja toimivat myös lähivirkistysalueina. Paikoitellen rannat jätetään tai raivataan paljaksi muistuttamaan 1900-luvun alun maisemaa.

Oikaisu-uoman metsittyneet penkereet raivataan niityksi. Nykyiset horsmakukinnot muodostavat kesäisin upeita värikenttiä penkereille. Uoman itäpuolelle istutettava koivurivi ei estä pitkiä laaksonsuuntaisia näkymiä, mutta toimii kilometrien pituisena maisemataideteoksena, maiseman mittanauhana, joka samalla korostaa oikaisu-uoman keinotekoisuutta.

Prunttimäen metsäsaareke viljelylakeudella on paikallinen luontokohde aivan kaupungin edustalla. Metsäsaarekkeen itäpuolella sijaitsevien pelikenttien huolto- ja pukukoppi rakennukset rakennetaan saarekkeen sisälle. Saarekkeen länsipuolen varastorakennusten tilalle rakennetaan maisemakahvila ja kokoustilat, joista avutuu pitkä näkymä lakeusmaisemaan. Muualla Prunttimäen metsänreunat tulee säilyttää ehyinä ja rakentamattomina.

Niemistönmaan osayleiskaavassa 2020 on suunniteltu uusi tielinjaus Niemistönmaalta Itikanmäelle sekä nykyisen Vaasantien Vaasa-Seinäjoki radan alitus. Kaavassa suunniteltu kaartuileva tie toteutetaan suorana lineaariseen maisemaan sopivana ja radan alitus leveänä.

Suunnittelualueen itä-länsisuuntainen pääreitti luo yhdessä aiemmin suunnitellun pohjois-eteläsuuntaisen kaupunkirakenteen läpi kulkevan joenrantareitin kanssa rungon kaupungin virkistysreitistöille. Runkoreitin sisälle rakennetaan useita sisäkkäisiä reittejä. Osaa reiteistä voidaan käyttää talvisin myös hiihtoon. Paukanevan luontopolkua laajennetaan Kivisaareen palvelemaan paremmin kaupunkilaisia. Oikaisu-uoman itäpuolisia peltoteitä kehitetään ratsastusreittinä.

Pelloille rakennetuille ratsu- ja maatiloille Valtatie 18 sisään tulon molemmin puolin laaditaan erilliset pihasuunnitelmat jäsennöimään tiloja ja sopeuttamaan niitä maisemaan.

Syyskuussa peltujen puinnin jälkeen Seinäjokilaaksossa aloitetaan vuosittain järjestettävä ”Liekehtivä lakeus”- maisematapahtuma. Vaasantien ja Valtatie 18:n katuvalot sammutetaan ja hämärässä syyskuun illassa maanvomistajat sytyttävät kulovalkeita jokilaakson pelloilleen.

5.2 Kaupungin reuna

5.2.1 Alakylä – maa- ja eläintalousmaisema

Alakylän maisemaa selkiytetään palauttamalla metsitettyjä alueita pelloiksi sekä istuttamalla ja säästämällä metsäisiä reuna-alueita.

Eläintalouden suuryksikköjen sijoittamisessa arvokkaalle maisema-alueelle on käytetty kahta erilaista tapaa. Kortesmäen kanalalaajennus on sijoitettu radan pohjoispuolelle työntyvän metsäniemekkeen jatkoksi. Hiesuinen/liejuhiesuinen sekä korkeussuhteiltaan alava alue on rakentamisolosuhteiltaan vaativa. Rakennettava alue on tulva-alue, joten tuotantorakennukset joudutaan nostamaan pilarien varaan, alue joudutaan stabiloimaan ja täyttämään tai tuotantorakennukset ympäröidään tulvapenkerein.

Toinen tapa sopeuttaa eläintalouden suuryksikkö maisema- ja tulva-alueelle on rakentaa itsenäinen tulvavallein, -portein ja puuistutuksin ympäröity saareke. Saareke muistuttaa savilaaksoa pilkistäviä moreenisarekkeita kuten Prunttimäkeä, mutta erottuu geometrisilla istutuksilla ja tasaisella silhuetillaan luonnollisista metsäsaarekkeista. Suunnitelmassa saareke on sijoitettu laajennusta aikovien yrittäjien omistamalle pellolle, hienohietaesiintymälle.

5.2.2 Itikka - kaupungin sisääntuloalue

Itikan sisääntuloalueella korostetaan avoimuutta, selkeyttä ja pitkiä näkymiä, teollista menneisyyttä ja tyylillistä rentoutta. Rakentamisella ja toimintojen sijoittamisella luodaan vireä, eri vapaa-ajanmahdollisuuksia tarjoava alue. Avoimuuden vastapainoksi ja sitä korostamaan Vaasantie rajataan voimakkaasti rakennuksilla, kuusiaidanteilla, metsiköllä ja muureilla. Kadun länsipuolta kehitetään kasvillisuuden avulla, kun taas kadun itäpuoli rakennetaan. Punatiili rakennusmateriaalina muistuttaa alueen teollisesta menneisyydestä.

Rytmikeskuksen piha-alue rajataan muurilla ja puuistutuksilla. Rytmikeskuksen eteläpuolinen alue rakennetaan kerrostaloalueeksi. Alue sopisi esim. opiskelija-asunnoiksi. Nykyinen puutalo Seinäjoen rannalla muutetaan kanoottivuokraamoksi. Vuokraamon rantaan rakennetaan jokilaivalaituri. Siirilän kauppapuutarhan rappeutuneet kasvihuoneet sekä taimitarhat uusitaan. Kauppapuutarhaa kehitetään esim. vihertietokeskuksena.

Maisema-arkkitehti Pia-Liisa Orrenmaan suunnitelman mukaan keskuspuistoalueen päätteeksi ja haasteellisen sisääntuloalueen maamerkiksi istutetaan puuryhmä, jonka keskellä sijaitsevasta aukiosta tehdään näköalapaikka tietä leventämällä.

Hankalasti liikennöitävä ratojen ja oikaisu-uoman rajaama pelto istutetaan talousmetsäksi, joka on samalla elävä maisemataideteos ja toimii yhdessä Vaasantien sisääntulon haapaympyrän kanssa. Metsän keskelle jätetään niitty/laidunalue. Laidunalueen reunaan voidaan rakentaa harrastustoimintaan liittyviä rakennuksia esim. hevostila talleineen. Talousmetsän pohjoisosaan rakennetaan kaupunkilaisten käyttöön ”salainen puutarha”, pieni pensasaidoin ympäröity aukio ja lampi. Peltö on maaperältään hiesua, avo- ja salaojitettu ja pohjavesi sijaitsee yli kahden metrin syvyydellä (Kujanpää 2010), joten puiden juuriston hapensaanti on turvattu.

Jäteveden puhdistamon pohjoisreunalle istutetaan tuulia hillitsevä vapaasti kasvava kuusiaita Orrenmaan suunnitelman mukaan. Kuusiaita jatkuu itään ja länteen rauhoittaen kaupungin silhuettia ja muodostaa taustan haapaympyrälle.

5.2.3 Kivisaari- asumista tuotantomaiseman ja liikenteen keskellä

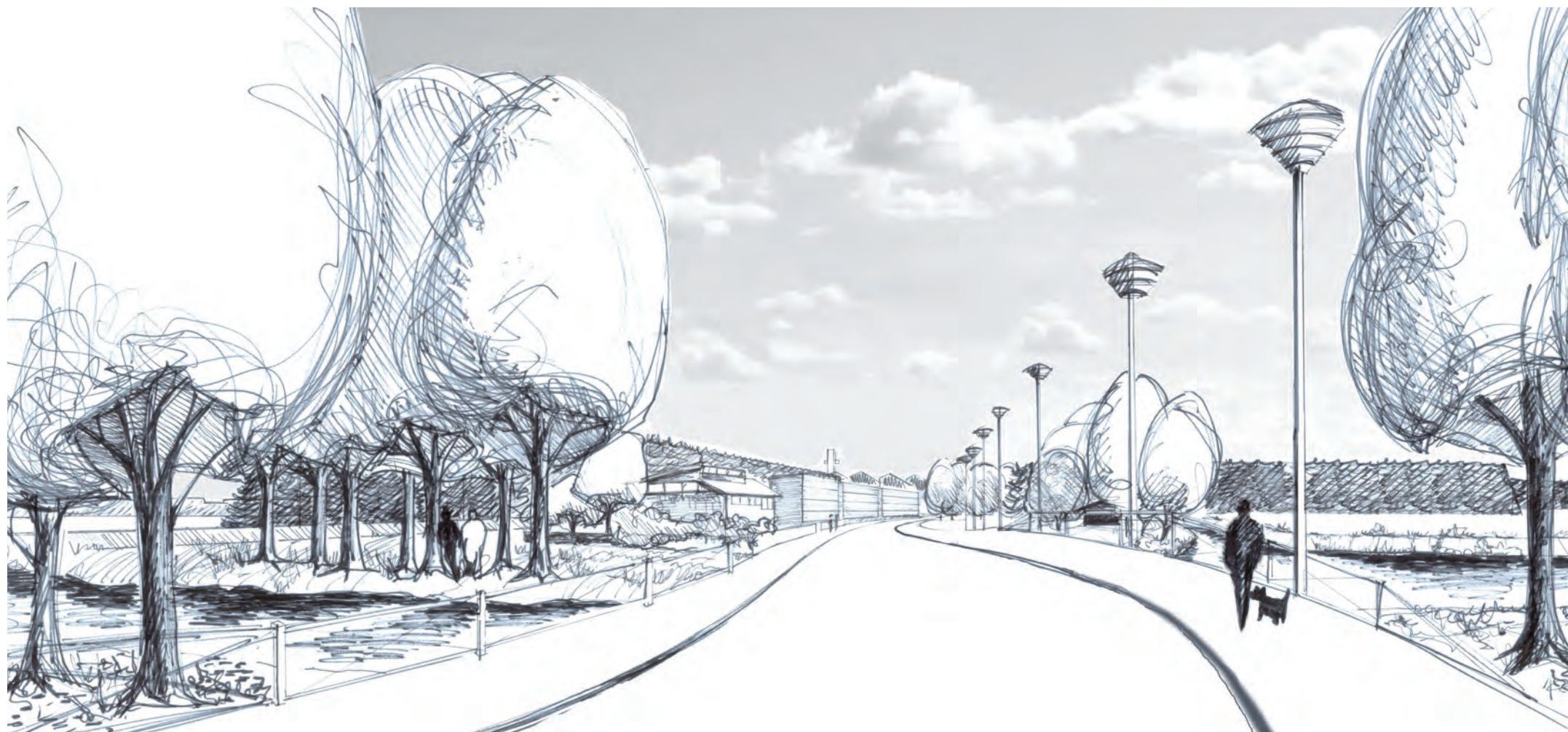
Kivisaaren rautatien eteläpuolelle rakennetaan uusi asuinalue, joka erotetaan teollisuusalueesta julkisella puistolla. Peltolakeutta vasten rakennetaan matalista ja pitkistä kerrostaloista muodostuva ”muuri”, joka selkeyttää kaupungin silhuettia ja Valtatien 18 sisääntulonäkymää sekä toimii pihojen ja puistoalueen melumuurina. Asuinalueella saadaan elävöitettyä ja jäsennöityä sekavaa pienteollisuuden ja kaupan aluetta. Sijainti tarjoaa asukkaille upeat näkymät valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle, loistavat kaupan palvelut ja hyvät mahdollisuudet esim. luontoliikuntaan. Työpaikka-alue hyötyy uudesta puistosta parantuneiden näkymien, virkistys- ja liikuntamahdollisuuksien ansiosta.

Asuinkorttelit koostuvat 2-3-kerroksisista pienkerrostaloista ja rivitaloista. Kerrostaloista avautuvat luonteen suuntaan näkymät suuren mittakaavan tuotantomaisemaan, jolle antavat leimansa pellot, valtatie, junanrata ja voimalinjat. Puiston suuntaan kaakkoon ja lounaaseen suuntautuvat julkisivut ovat terassoituja ja pienipiirteisiä. Suunnittelualueen koillisreuna varataan asemakaavassa julkisten lähipalvelujen korttelialueiksi.

Puistoalue muistuttaa Pohjanmaan jokilaaksoja. Avoin ja reunoiltaan matalilla puulajeilla rajattu puisto vaikuttaa luonnollista kokoaan suuremmalta ja avarammalta. Puistossa korostuvat taivas, tuulisuus ja merellisyys. Alueella nykyisellään virtaavasta, runsasvetisestä luomasta muotoillaan puistoon virtavesi ja kosteikko. Rakennettavaan puroon johdetaan myös lähialueiden hulevedet.

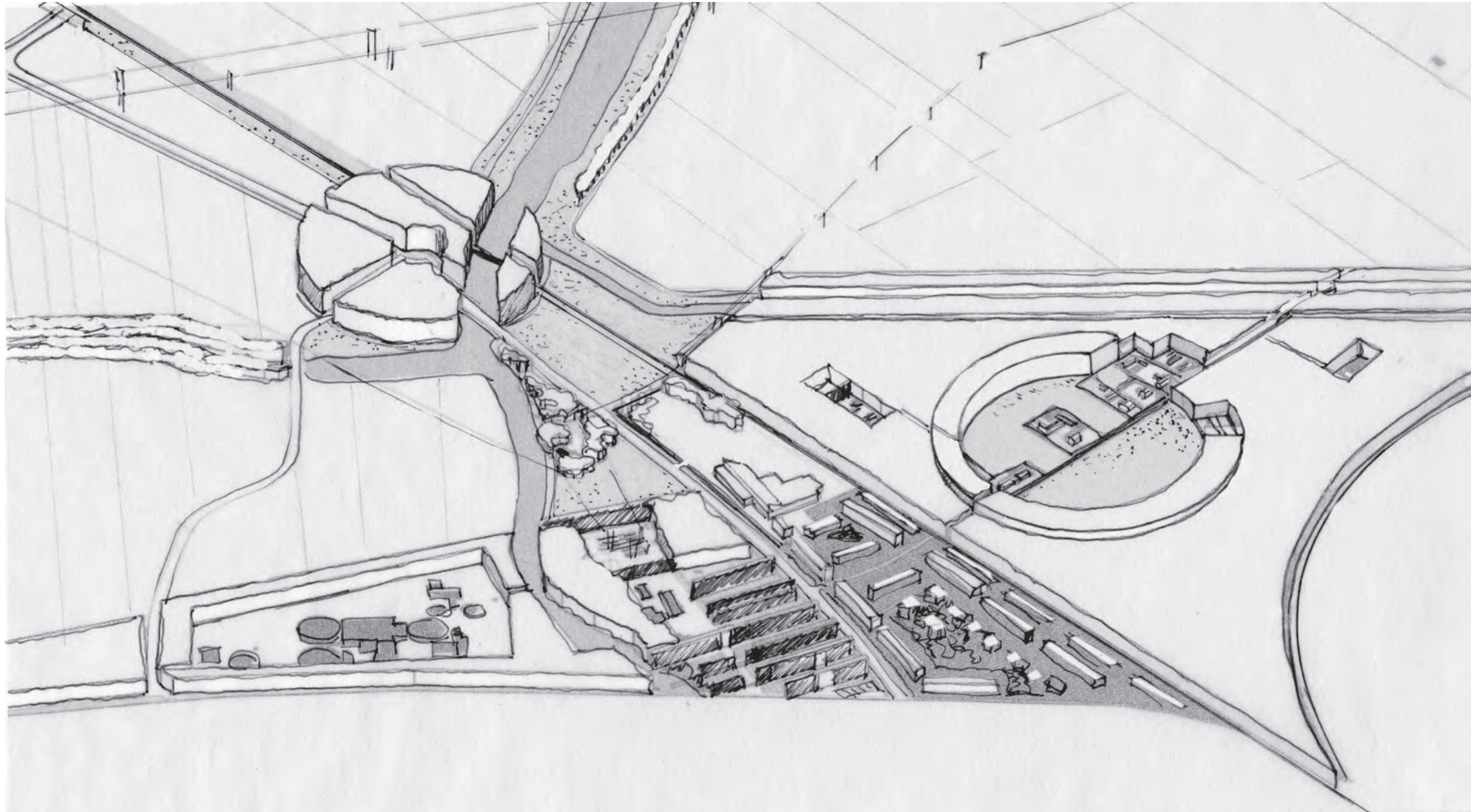
Alueen kasvilajit ovat savimaalla luonnonvaraisina kasvavia tai niitä läheisesti muistuttavia viljeltyjä lajeja, pääosin erilaisia pajuja ja heiniä. Pajujen ja heinien tekstuuri on viivamaista ja hennossa heinikossa tai siroissa pajuissa voi havaita pienenkin tuulenvireen. Luonnonnurmialueella käytetään kasvupaikalla luontaisesti menestyvien heinä- ja kukkalajien siemenseosta.

Avoin puisto reunustetaan pienimittakaavaisia puolijulkisilla ulkotiloilla. Puiston pohjoisosan pensasaidoin erotettuja ”huoneita” voidaan käyttää esim. erilaisissa tapahtumissa, leikkikenttinä ja kasvimaana. Puiston työpaikka-alueen puoleisella reunalla sijaitsevat pienet rentoutumismis-/ ja taukotilat. Puiston etelä-osaan rakennetaan alueen asukkaille ja työntekijöille yhteinen pelikenttä- ja urheilualue.

Nykyinen ja suunniteltu näkymä kaupungin sisääntuloalueelta.

Aksonometria kaupungin sisääntuloalueesta.

Nykyinen ja suunniteltu näkymä kaupungin reuna-alueesta valtatieltä 18 nähtynä.

LOPPUSANAT - REUNA-ALUEIDEN TULEVAISUUS

Tämän työn loppusuoralla, tulostusvaiheessa sain kuulla, että Itikanmäelle ollaan kaavoittamassa 16-kerroksista asuinkerrostaloa. Itikanmäen kilpailun voittanutta tasapainoista suunnitelmaa on muutettu. Yksi kahdeksankerroksinen asuinrakennus on korvattu kaksikertaa korkeammalla rakennusmassalla. 16-kerroksinen rakennus on metreissä yli 50 metriä. Paksun tornitalon sijainti valtakunnallisesti arvokkaan Seinäjokilaakson reuna-alueella korostaa sen kokoa suhteessa etäämpänä reunasta sijaitsevaan Lakeuden ristiin. Mikäli tornitalo rakennetaan tulee siitä kaupungin ehdoton dominantti. Siro Lakeudenristi (65m), jota pidetään Seinäjoen symbolina tulee jäämäänmoninkertaisesti paksumman ja lähempänä kaupungin reunaan sijaitsevan järkäleen varjoon.

Mikäli kyseinen talo rakennetaan, Alvar Aallon idea lakeuden keskeltä nousevasta Lakeudenrististä on peruuttamattomasti menetetty. Millainen imagoa muodostuu kaupungille, joka ei korosta omia maisemallisia, kaupunkikuvallisia ja arkkitehtoonisia vahvuuksiaan, vaan päinvastoin latistaa niitä?

Kauppa-Joupin asemakaava lisää tuntuvasti pohjoisreunan kaupan tiloja. Keskusta kilpailee jo nykyisellään reuna-alueiden kanssa. Taantuuko keskusta historialliseksi muutamien erikoispalvelujen keskittymäksi? Mitä tapahtuu huokeasti rakennetuille kaupan jättihalleille laskusuhdanteen aikaan? Muuttuuko kaupungin pohjoisreuna tuolloin takapihaksi, käytetyn tavaran ja kirpputorien maisemaksi?

Reuna-alueiden kehittäminen on sosiaalinen, filosofinen, taloudellinen ja ympäristöllinen haaste. Reuna-alueita kehitettäessä etusijaa ei tule antaa taloudellisuudelle, toimivuudelle tai infrastruktuurille. Tulevaisuuden vetovoimatekijöitä ovat uniikit ja paikkasidonnaiset maisema, kulttuuri ja ekologia.

LÄHTEET

Aaltonen, Markus. 2004.
Näkyyhän se varmasti. Jyväskylä: WSOY.

Alanen, Aulis J. 1970.
Seinäjoen historia I. Seinäjoen Kirjapaino.

Alanko, Pentti. 1996. Luonnonkasvit puutarhassa. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Toinen painos. Tampe-
re: Tammerpaino 1998.

Alanko, Pentti. 1997.
Puut ja pensaat. 4. painos. Porvoo: WSOY.

Alanko, Pentti & Kahila, Pirkko. 2001. Luonnonmukainen puutarha. Helsinki: Otavan kirjapaino.

Arkkitehtitsto KSS, Insinööritsto Viatek oy.
Seinäjoki-Nurmo kaupunkiseudun yleiskaava- ja kaavaselostus. Seinäjoki 1980.

Bingman, Ingvar. (toim.) 1988. Skogsplantering på åker. Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet.
Stockholm: Karlens Brevtryck.

Forest Park Amsterdam. The Department of public works. Town printing office of Amsterdam.

Hakala, Johannes et al.1996.
Metsäkoulu.2. painos. Kainuun Sanomain Kirjapaino.

Helin, Martti. 1962.
Kytösavut IX. Etelä-Pohjanmaan maakuntaliiton julkaisu. Seinäjoen Kirjapaino.

Hokkanen, Mervi. 2008.
Rajalla- Suunnitelma pääväylien, katujen ja eritystonttien reuna-alueille Vantaan Aviapoliksessa. TKK/
Arkkitehtiosasto, Diplomityö.

Hyvämäki, Touko.(toim.) 2002.
Jaakola, H. (ym.) Seinäjoki- Jokiprojekti Kehittämishanke. 2000.
Suunnitelmaraportti 2000.

Kivioja, Aune, Pöntinen, Benjam. 2005.
Rukihisen leivän maa. 2. painos. Vaasa: paino Ykkös-Offset Oy.

Kyttä, Annikki, Takalo, Tenho. 1977.
Seinäjoen historia II. Seinäjoen Kirjapaino.

Mäkinen, Kalevi. 1980.
Muistojen lakeus. Vaasan Kirjapaino Oy.

Mäkitie, Hannu, Lahti, Seppo I. 1991.
Seinäjoen kartta-alueen kallioperä. Espoo: Geologian tutkimuskeskus.

Mäntysaari, Maaria. 1999.
Alajoen jokisaunat ja luhtaladot. Rakennetun ympäristön säilyttäminen ja ohjeet lisärakentamiselle Ilma-
joen-Seinäjoen Alajoella. Seinäjoki.

Orrenmaa, Anssi. 2004.
Kyrönjoen tulvasota. Alueelliset ympäristöjulkaisut 338. Länsi-Suomen ympäristökeskus.
Vaasa: paino Ykkös-Offset Oy.

Orrenmaa, Pia-Liisa. 1997.
Seinäjokivarren keskuspuiston yleissuunnitelma. TKK/Arkkitehtiosasto, Diplomityö.

Paulaharju, Samuli. 1932.
Härmän aukeilta. Porvoo:WSOY.

Rautio, L (ym.) 2009.
Ehdotus Kyrönjoen vesistöalueen vesienhoidon toimenpideohjelmaksi vuoteen 2015. Länsi -Suomen
ympäristökeskuksen raportteja 2 /2009,

Riihelä, Pentti.
Seinäjoki yleiskaava ja kaavaselostus –68. Helsinki 1968.

Seinäjoen kaupunki, Sosy-yhteissuunnittelu. 1992.
Keskusta-alueen kehittämissuunnitelma. Seinäjoki.

Sieverts, Thomas. 2003.
Cities Without Cities. Alkuper. Zwischenstadt .1997. London, New York: Spon press.

Tapion taskukirja. Jyväskylä: Gummerrus.

Tuohisaari, Raimo. 1989.
Seinäjoen luonnon perusselvitys, osa I. Seinäjoen kaupungin ympäristönsuojelulautakunta, Etelä-Poh-
janmaan luonnonsuojeluyhdistys ry. Seinäjoki.

Tuohisaari, Raimo, Talvitie, Jukka. 1989.
Seinäjoen luonnon perusselvitys, osa II. Seinäjoen kaupungin ympäristönsuojelulautakunta, Luontotutki-
mus Enviro Oy. Seinäjoki.

Tuomisto, Hannu. 1998.
Seinäjoen luonto. Etelä-Pohjanmaan luonnonsuojeluyhdistys ry, Seinäjoen kaupunki. Seinäjoki s. 66

Uki Arkkitehdit Oy. 1998.
Kurikan-Ilmajoen jokimaisemasuunnitelma. Ilmajoki.

Übergänge Insight Out. Contemporary German Landscape Architecture. 2007. Bund Deutscher Landschaftsarchitekten bdla (Ed.). Basel, Boston, Berlin, Birkhäuser.

Valkonen, S. et al. 2001. Onnistunut metsänuudistaminen. Metsäntutkimuslaitos. Hämeenlinna: Karisto.

Waldheim, Charles. (toim.) 2006.
The Landscape Urbanism Reader. New York: Princeton Architectural Press.

WWW-lähteet

Kaavoitusohjelma 2009-2011. http://www.seinajoki.fi/tekniikka/kaupunkisuunnittelu_ja_kaavoitus/.kaa-voituskatsaus.html/31093.pdf . Luettu 7.9.2009.

Paukaneva. <http://netti.nic.fi/~thieta/kevat.htm>. Luettu 7.9.2009.

Historialliset valokuvat. <http://www.porstuakirjastot.fi/>. Luettu 7.9.2009.

Kartta-aineisto

Seinäjoen pyörätiekartta 1: 30000. Seinäjoen kaupunki 1999.

Peruskartta 1: 20000. Maanmittaushallitus, Helsinki 1983

Maaperäkartta. 1: 200000. Maanmittaushallitus, Helsinki 1983

Karttalehden selitykset:
Kukkonen, Esa. Kivennäismaalajit.
Kokko, Jouko. Eloperäiset kerrostumat.
Herola, Erkki. Pohjavesi.

Kallioperäkartta 1: 100000. GTK.

Arkkitehti Harald Anders Seinäjoen taajaväkisen yhdyskunnan asemakaava 1923
Arkkitehti Olavi Laisari Vahvistettu kauppalaan asemakaava 1942
Prof. Olli Kivinen/ arkk. Pentti Riihelä Seinäjoen yleiskaava -68
1980 Arktsto KSS, Viatek oy. Seinäjoki- Nurmo Kaupunkiseudun yleiskaava

Haastattelut

Kujanpää, Martti, tulvajohtaja, yli-insinööri / Etelä-Pohjanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.
Puhelinhaastattelu 29.1.2010

Kaistila, Keijo, suunnittelupäällikkö/ katu- ja liikennesuunnittelu / Seinäjoen kaupunki. Sähköpostivastaus 4.12.2009

Heikkilä, Tapio, TaT, Ympäristöneuvos / Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto. Sähköpostivastaus 20.1.2010